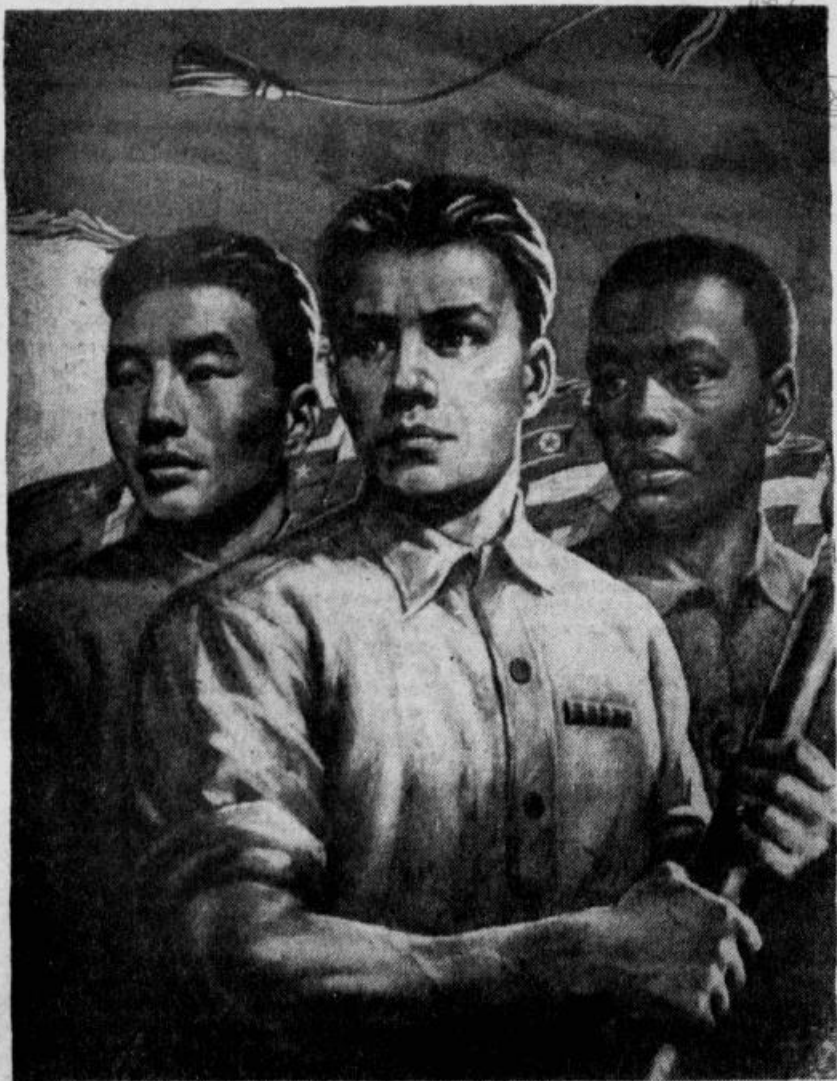

NOSARGĀSIM MIERU!

M. Gleicha plakats

Republikas mākslinieku aktualākais uzdevums

Padomju mākslinieka patriotisms prasa, lai viņš radītu patiesīgus, kvēles pilnus, mērķtiecīgus darbus, kuri liktu ieskanēties arī skatītāja patriotisma jūtām, ietekmētu viņu apziņu, ledvesmotu viņu radošam darbam Tēvzemes labklājībai, komunisma uzcelšanai.

Tuvākajā laikā Latvijas tēlotājas mākslas darbiniekiem nāksies sniegt tautai vispusīgu pārskatu par savu darbu. Gadskārtējās mākslas izstādes, kurām nopietni gatavoties pašlaik ir katra gleznotāja, tēlnieka un grafika vispirmais uzdevums, būs mūsu tēlotājas mākslas devuma skate un pārbaude. Republikanisko mākslas izstādi paredzēts atklāt jau Oktobra svētkos. Tātad laika ir pavisam maz, un pilnvērtīgas izstādes noorganizēšanai pašlaik vērtējama maksimāla uzmanība.

Nedrīkst atkārtot kļūdas, kas iepriekšējos gados jūtami pazemināja republikanisko izstāžu vispārējo līmeni. Te konkrēti jāmin kaut vai tādas kļūdas, kā nepietiekami kritiska eksponējamo darbu izvēle, nepabeigti, līdz galam neizstrādāti darbu piemēri. Izstādes žūrija sastādāma tā, lai tās vērtējumi visos gadījumos būtu principiāli, kas nepieļauj, ka gatavu mākslas darbu vietā izstādēs parādās pavisam skices.

Ne brīdī nedrīkst aizmirst, ka šogad skatītāju prasības izstādēs būs vēl lielākas nekā iepriekšējos gados. Māksliniekiem jāsaprot, ka viņi aicināti piedalīties padomju tautas komunistiskajā audzināšanā, ka tiem jābūt aktīviem partijas palīgiem šai lielajā un atbildīgajā darbā. Katrā gleznā, grafikā, tēlā mūsu māksliniekiem jāiet kopolsi ar vareno padomju dzīvi. Mūsu mākslā patiesīgi jāatspoguļojas visam tam jaunajam, lieliskajam, kas šodien dzimst padomju dzīvē. Vienmēr un visur mūsu mākslai jāsausaucas ar padomju tautas nākotni, jāattēlo tautas dzīvi tās revolucionarajā attīstībā uz komunismu. Prasme ielūkoties rītdienā, izprast attīstības procesus ir viena no galvenajām īpašībām, kuras izkopšanā Padomju Latvijas māksliniekiem sevišķi daudz jāstrādā. Šī realistiskā mākslas radīšanai nepieciešamā prasme nav iegūstama, nenodrošinot organiskus sakarus starp mākslu un dzīvi, nepanākot, ka mākslinieki dziļi pazīst dzīvi, izprot tās virzību.

Dzīves pazīšanas un izpratnes jautājums visciešākā kārtā saistīts ar meistariības jautājumu. Redzēt dzīvē svarīgāko, jauno, topošo un prast to spītīgi un realistiski attēlot, — lūk, tā jau ir īstenā meistariība un to no mums prasa tauta, skatītājs. Ne šā viedokļa raugoties, kļūst nepārprotami skaidrs, ka absolūti nepieņemami ir tiklab formālistiski īstenības izkropojumi, kā arī bezkaislīga, vienaldzīga naturalistiska dzīves kopēšana.

Tieši dzīves pazīšanas un mākslinieciskās meistariības problema ir tā, kas šobrīd sevišķi savij mūsu mākslinieku saimes prātus. Bet mūsu rīcībā ir signāli, kas liecina, ka republikas mākslinieki ne vienmēr spēj pienācīgi attēlot to, ko viņiem tik bagātīgi sniedz pati dzīve. Tāpat ne vienmēr vēl mākslinieks spēj izvēlēties attēlošanai raksturīgākos dzīves notikumus un parādības. Tātad dzīves pazīšanas, izpratnes un mākslinieciskās meistariības trūkums vēl jo vairāk mūsu mākslas dzīvē sapīgi sajūstams.

Negribēdami noliegt nepieciešamību katram māksliniekam individuāli mācīties, augt un attīstīties, nevaram paļaut garām arī tam faktam, ka tieši radošajos jautājumos pārāk mazu palīdzību viņiem sniedz Mākslinieku savienība. Tiesa, apmēram trīsdesmit mākslinieki šogad saņēmuši ilgstošus radošus komandējumus uz rūpnīcām, kolchoziem, padomju saimniecībām, zvejnieku artilēm, vai arī cilvēki tika komandēti uz komunisma dižceltnēm, uz Ukrainu. Tā ir liela palīdzība, kas sekme mākslinieku redzesloka paplašināšanu, ļauj viņiem dziļi un pamatīgi ielūkoties mūsu skaistās dzīves īstenībā.

Bet ar to Mākslinieku savienības pienākumi savu kadru audzināšanā nebūt neizbeidzas. Pats galvenais Savienības sekretariāta uzdevums ir būtiski vadīt mākslinieku radošo darbu. Tāvu fakti liecina, ka šī vadība jūtama pārāk maz. Vēl vairāk. Ar pilnām tiesībām varam teikt, ka Mākslinieku savienība vēl nav īsti nokārtojusi tādus savu biedru audzināšanas pamatjautājumus kā sabiedriski politiskā un profesionālā izglītšana, kā organizēti vadīta cīņa pret formalisma un naturalisma paliekām, kā jauno mākslinieku zināšanu un prasmes papildināšana ar veco meistaru pieredzi.

Nav nemaz apstrīdams, ka sekcijas ir pati galvenā sabiedriskā darba forma visās radošajās savienībās. Bet Mākslinieku savienībā sekcijas darbojas vāji. Vadošie mākslinieki uz sekciju sanāksmēm ierodas gaužām reti un arī šais retajos gadījumos ne praktiskā darba atraugas, iztirzājamo darbu analizēšanā un novērtēšanā nepiedalās. Skaita ziņā vislielākās — glezniecības sekcijas vadība pati sevi atbrīvojuši no pienākumu pildīšanas. Pat pašreizējā atbildīgajā brīdī, kad republikaniskā izstāde, kā saka, jau tepat pie durvīm, šās sekcijas birojs vēl nezina, kādā stāvoklī ir izstādei paredzētie darbi. Tai pašā laikā nav noslēpums, ka ne viena vien mākslinieka darbos ir nopietni trūkumi un kļūdas, kuras varēja izlabot, ja attiecīgie darbi būtu apskatīti un iztirzāti tieši tapšanas procesā. Protams, palīdzēt, novērst trūkumus, labot kļūdas daudzos gadījumos var arī tagad. Un tas nekavējoties jā dara. Mākslinieku savienības vadībai jāpanāk, lai it visas sekcijas maksimāli aktīvi iekļautos rudens izstāžu sagatavošanā.

Tā ir visu Padomju Latvijas darba ļaužu griba, lai republikaniskajā un Vissavienības izstādē mūsu republikas mākslinieki reprezentētos ar darbiem, kas patiešām ir mūsu vareņā staliniskā laikmeta, mūsu varonīgās tautas — komunisma celtnieces un miera cīnītājas — cienīgi. Nav šaubu, ka tā tas arī būs. Tikai jāpieliek visas pūles, lai gatavošanās izstādēm izklūtu no pašreiz vēl stipri izjūtāmās pašpūlības, lai visi nākamie izstāžu dalībnieki saņemtu maksimālu radošo palīdzību.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

30. SEPTEBRĪ

Nr. 39 (350)

MIERA UN NĀKOTNES VĀRDĀ

JĀNIS GRANTS

Lielu ūdeņu, tāpat kā lielu darbu elpa jaušama jūdzem tālu.

Gar cēla abām pusēm stiepjas nepārskatāms Krievzemes plašums ar novāktiem labības un līnu laukiem, kuros čakli strādā kolchoznieki. Bet no rudens dienas viegli aizmiglotās tāles rāma vēja pūsma nes tālā Ilmena, senā krievu ezera vaļo-elpu. Un tu jūti, ka klajumu vējš dvesmo pēc izkultās labības un jauncelto sadžu sveķu smaržām, kā nāsīs spēcīgi kalrīna šoseju asfalta, kas ved uz atjaunotām pilsētām un rajonu centriem, kas pulsē nepārtrauktā darbā.

Acīm labi un priecīgi raudzīties aina, kurā tuvu un tālu balsnī gaiss lopi fērmas šifera jumiem, kur kombaini, vienmērīgi dūkdami, novāc bagātu ražu, kur uz kūtiem, smagi tusnīdami, dodas lieli sugas ganāmpulki.

Bet tas ir apvidus, kuru pirms dažiem gadiem vēl šķērsoja biezu nezāļu un krūmu aizauguši ierakumi, kur gar ceļu rūsēja sasisti ienaidnieka tanki un mašīnas, un ūdens pieplūdušās strēlnieku bedrēs mirka patronu čaulas.

No Staraja Rusas vairāk simtu kilometru uz dienvidiem ceļš iet gar bijušo frontes līniju. Šis cēla posms, kas stiepjas cauri daudzām sādžām un rajonu centriem, ir gaiss pierādījums tam milzīgajam darbam, ko padomju laudis pēc postošā kara ieguldījuši mierīgās dzīves celtniecībā.

Atmiņā nāk 1943. gada rudens, kad latviešu strēlnieku daļas pārgāja uz citu frontes iecirkni. Aiz muguras palika segurātā finieru rūpnīca, līdz pamatiem nopostīta plaša apkārtnē, kur no ceļiem bija bīstami novirzīties, lai neuzdurtos minām. Bet, lai cik uzmanīgi skats meklē pēc prātā palikušām vietām, kur zemi vairākus gadus diendienā plosīja artilērijas šāvēni un kas slācīta tik dārgām padomju cilvēku asinīm, šodien daudz ko vairs nevar pazīt. Viss apvidus mainījies savu izskatu un orientēties pēc vecām pazīmēm, nespējami atrast to ko meklē.

Lovates krastā, kur tūtu kādreiz apsargāja latviešu zenitnieki, izaugusi jauna finieru rūpnīca un plaša strādnieku pilsētiņa ar visām kultūras labierīcībām. Tai pretim, upeš otrajā krastā, lielu rajonu aizņem brusu rūpnīca, kas plaši apbūvējas. Visur dzīva rosmē, abi Lovates krasti tumšā mirdz elektrības ugunīs, un no tālienes liekas, it kā tuvojās liela pilsēta.

Atjaunotajā apgabalā dzīvē liela nozīme valsts saimniecībām un MTS, kas

palīdz nostiprināties karā nopostītiem kolchoziem. Ar moderno tehniku apgādātā lauksaimniecība atdzīvinājusi kolchozu saimniecības. Pa laukiem, kas kauju gados stenēja zem simtiem tanku un pašgājējas artilērijas kāpurķēdēm, šodien mierīgi brauc traktori un kombaini, un desmitiem automašīnu transportē saknauģu ražu.

Lūk augstiene, par kuru kādreiz notika smagas kaujas. Pēc fašistu padzišanas no turienes atklājās drūms skats ar nodegušām sādžām, artilērijas nopļautām birzīm un ierakumiem krus-tēm šķēršālm izvāgotu zemi. Tagad no tās pašas augstienes paveras cita aina, kas pilda sirdi ar gandarījumu, ar lepnumu par padomju cilvēku varonīgā darba sasniegumiem. Pa kreisi un pa labi izdalās stalti padomju saimniecību centri ar gaišiem mājokļiem nenogurstošajiem zemes kopējiem bet pašā kalna pakājē, kur vēl mētājas ar zemi aplīpušas šautņu patronas, gan-nās liels lopi pulks.

Apgabala pilsēta Velikije Luki. Pēc hitleriešu padzišanas tajā nebija nevienas veselās ēkas un tā atgādināja apdrupinātu akmeņu stabu mežu. Kara komandantūra un civilās iestādes strādāja kaut kādos pagrābos.

Gandrīz negribas ticēt, ka šis kādreiz kaujas llesmu apkvēpinātās gruvešu kaudzes vietā dažos gados izaugusi gaišā pilsēta ar skaistām modernām mūra celtnēm, platām ielām un apstādījumiem.

Šodienas Velikije Luki ir spilgts apstiprinājums tam, ka padomju darba laudis nopostītā vietā cēl daudz skaistākas celtnes par agrākajām, ka partija un valdība padomju cilvēku labklājībai nežēlo nekādus līdzekļus. Un nepaies ne pāris gadu, kad karā sagrautās Velikije Luki vietā būs izaugusi pilnīgi jauna, plaša padomju pilsēta, kas ar savu dīzumu liecinās par staliniskā laikmeta lielo darbu vērienu.

*

Komunisma uzcelšanai mūsu zemē nepieciešams tikai viens — miers. Bet miera vajadzīgs ne tikai padomju tautai. Tas ka saule un gaiss vajadzīgs visām tautām. Miers vajadzīgs kā lielajai Ķīnai, tā mazajai Albānijai, tā alkt karā plosītā Koreja un Vjetnama, pēc tā tiecas visi vienkāršie labās grī-

bas cilvēki pasaulē, kuri cīnās par savu un nākamā paaudžu laimi.

Mieru nevēlas tikai amerikāņu un angļu imperialisti un viņu satelīti, kas ar jauna kara palīdzību grib saglabāt brūkošo kapitalistisko sistēmu. Bet, "... vai iespējamas kaut mazākas šaubas, ka gadījumā, ja imperialisti izraisīs trešo pasaules karu, šis karš kļūs par kapu ne vairs atsevišķām kapitalistiskām valstīm, bet visam pasaules kapitalismam" (G. Maļenkova).

Padomju tauta vislabāk zina, ko nozīmē karš. Otrajā pasaules karā mūsu tauta nesa vissmagākos upurus, tāpēc tā devusi svētu zvērestu nekad vairs nepieļaut jaunu karu, jaunas šausmas un bezgalīgas ciešanas cilvēcei. Padomju tautas miera griba ir tik stipra un nelokāma, ka tā aiz sevis ved arvien lielākus miera cīnītāju pulkus, soļodama pasaules vareņās Miera armijas priekšgalā. Mūsu zemes vienkāršie, radošie darba aizņemtie laudis šodien miera frontē stāv tikpat stipri kā nesenojā karā pret fašistu ordām. Un nav tāda spēka pasaulē, kas viņus piespiestu no šim miera pozīcijām atkāpties.

Mūsu zemes nākotni apmirdz spoža rītdiena. Tās vārdā mēs ceļam varenas spēkstacijas, radām jaunas jūras un upes, pārveidojam stepes un tukšņus druvās un dārzos, lai cilvēki dzīvotu laimīgi un draudzīgi, lai viņi būtu brīvi no raizēm par eksistenci, lai viņiem būtu pieejams viss, ko cilvēks cienīgs dzīvē saņem.

Alkatīgajai imperialistu saujņai un viņu netīrajām algotnu dvēselēm bail no rītdienas, jo tā sola viņiem kapu. Tāpēc imperialisti un viņu kalpi vis-nierms pūlas tautas iebiedēt, pakļaut tās savai gribai un nospiegt verdzībā.

Vēlās amerikāņu pūles iebaidīt tautas! Miljoniem parakstu zem Vispasaulē miera padomes Aicinājuma ir labākā atbilde, ka amerikāņu un angļu imperialisti nekrietnie nolūki pret cilvēci nolemti caurkrišanai. Šodien visai pasaulei skan pāri lielā miera karognesēja Stalina vienkāršie, katram cilvēkam tuvie un saprotamie vārdi: «Miers tiks saglabāts un nostiprināts, ja miera saglabāšanu tautas pārņems savās rokās un aizstāvēs to līdz galam».

Un tā tas būs!

Kur Stalins, tur uzvara!

Par to šodien nešaubās neviens godīgs cilvēks pasaulē, par to ir droša lielā varonīgā padomju tauta, kas ciešā vienprātībā paraksta Aicinājumu.

Ar lielu sajūsmu Vispasaulē miera padomes Aicinājumu parakstījuši Ogres rajona kolchoza «Lāplēsis» laudis. Attēlā: Aicinājumu paraksta kolchoza mazbērnu novietnes vadītāja Velta Gūtmana

N. Titenkova uzp.

Kopā ar visu tautu cīnoties par mī-
ru, par socialistiskās celtniecības gran-
diozajām uzvarām, padomju literatūras
un mākslas darbinieki nemitīgi kāpina
savu dalrādī, izkopj savu meistarbū-
vniecību.

Arī Latvijas PSR Operas un baleta
teatra kolektīvs pēdējos gados ir audzis
pacēlis savu idejiski godalgotu un
mākslinieciski limeši. Mūsu izrādes

Pie celtniekiem Kuibiševā

MARGERIS VITOLIŅŠ

Šovasar Latvijas Padomju mākslinieku savienības komandējumi vairākiem tās biedriem deva iespēju iepazīties ar dzīvi citās brālīgajās padomju republikās, ierasties tur, kur veidojas grandiozās komunisma celtnes.

Mani šāds radoša darba komandējums cauri Maskavai noveda Kuibiševā, no kurienes devos uz lielās hidroelektriskās spēkstacijas būves vietu. Pa ceļam visur vēroju padomju tautas spraigo darba rosmi — miera un dzīves labklājības vārdā uzceltās rūpnīcas, jaunu māju korpusus pilsētās un laukos. Plašajās stepēs vilņoja labības lauki, tik plaši, ka likās — tiem nav ne gala, ne malas. Pa tirumiem, kur jau bija sākusies plauja, kustējās kombaini gan grupās, gan atsevišķi, pilnā mērā raksturojot savu otro nosaukumu — stepju kuģi.

Kuibiševā iebraucu no rīta. Apmētos labi iekārtotā viesnīcā «Ziguli» — netālu no Volgas. Mans tālākais un tiešais ceļš mērķis arī bija Ziguli — Zigulu kalni, kuros norit jaunās spēkstacijas būves darbi. Skaistajā Kuibiševā — Volgas dāru pilsētā, uzturējos vienu dienu, pēc tam ērtā kuģī pa Volgu devos uz Stavropoli. Bija vakars, krēslāja. Visu brauciena laiku nostāvēju kuģa klajā un vēroju Volgas vareno plūdumu, tās krastu ainavas. Ceļā sastopam gan atsevišķus kuģus, gan veselas peldošas karavanas ar mašīnām, detaļām un dažādiem celtniecības materiāliem. To visu ved lielajām komunisma celtnēm. Satiksmē uz Volgas ir tikpat dzīva kā pilsētu ielās.

Volgas kalnos un ielejās spīd uguns, gaisā plūdo saldēna naftas smarža. Tūlīt arī redzam — uguns deg naftas torņos. Vienmērīgi kustas sūkņu melnās, platās sviras.

Kad agrāk lasīju par Volgu, klausījos dziesmas par to, man likās, ka tās krastu plašumi ir klusi. Šodienas istenība pavisam citāda: spoži apgaismotus ciematus nomaina pilsētiņas, kalnos deg naftas torņu spuldzes, kūp dūmeņi, jaunceltņu sastatnes balto nakts tumsā, spožu prožektoru apgaismotas.

Ir dziļa nakts, kad tuvojamies Zigulevskai. Tās vārds iet no mutes mutē — lielai daļai braucēju tur brauciena mērķis — jaunā darba vieta, bet pārējie, tāpat kā es, vēlas redzēt Kuibiševas spēkstacijas būvdarbus.

Celtniecības rajona blāzma bija redzama jau vairākos upes pagriezienos. Tad pēkšņi, spoži apmirdzēta, plašā ielejā parādās pati būve, melno kalnu iekšējā. Cauri putekļu mākoņiem laužas ekskavatori un auto starmešu uguni, kustas celmaie krāni. Ekskavatoru kermenī strauji — grozās, un viņu kausos iegrābtās zemes masas iepildās automašīnās. Celtnieki strādā trijās maiņās, darbi neapstājas arī naktī.

Jau tā skatoties savilpo milzīgais darbu mērogs.

Būves vietai pabraucam garām, jo mūsu kuģis ir ātrāks, ar pirmo pieturu pie Stavropoles — 7 kilometrus augstāk, otrā Volgas krastā.

Kaut arī ir vēlā nakts, pietātnē daudz cilvēku, darbojas ēdnīca, krastā

stāv vairāki preču taksometri pasažieru un rokas bagažas pārvešanai uz 4 kilometrus attālo Stavropoles pilsētu. Tāpat kā Maskavā, šeit pārsteidz celtniecības gigantiskie apmēri. Visā novadā rodas pilsētas un rūpnīcas, ciematī un pilsētiņās tādās vietās, kur agrāk bija klusa grava, prieku jaunaudze vai kalna pakāje.

Tāda ir Zigulevska, Komsomoļska un jaunā Stavropole — Port-Gorodoks!

Komsomoļska — pati jaunākā pilsēta Padomju Savienībā, kura uzcelta šajā gadā uz Volgas senkulīnes krasta — nākošās spēkstacijas slūžu rajonā. Tās asfaltēto ielu malās vēl palikušas priežu jaunaudzes. Tālāk, neizbūvētajā rajonā pagaidām vēl priekulājs, kuru šķērso taisnas ielas, un aiz tā — izbūvētais kvartāls ar skaistām ēkām, klubu, bibliotēku.

Stavropole — tā nākotnē paliks 45 metrus zem ūdens — tādēļ tās laudis mēdz izteikties, ka dzīvo «jūras dibenā». Divus kilometrus no tās cel jaunpilsētu — Port-Gorodoku — uz nākošās jūras krasta. Uzcelta jau krietna daļa pilsētas ar divstāvu mājām, slimnīcu, polikliniku, viesnīcu. Ap tās centru veidojas vasarnīcu pilsētiņa — ar skaistām un ērtām ģimenes mājām. Arī Stavropoles mājas tiks pārceltas uz turieni.

Augusta vidū celtnieki saņēma pirmos 600 dzīvokļus: stavropoliēši atstāja līdzšinējos dzīvokļus, ielās drūzmējās mantīm piekrautas mašīnas, kas devās uz Port-Gorodoku.

Braucot motorlaivā uz Zigulevsku, stāvajos Volgas krastos ik pa brīdī redzamas ģeologu baltās telts, pavidurbumu torni. Pa krastu klīnšajiem ceļiem trauc automašīnas. Daudzīe celmaie krāni un liellaivas ap kuģu plestātni liecina, ka tuvojamies būvvietai.

Visa krastmalā nokrasta būvmateriāliem. Udenī vesels peldošs zemesuocēļu cauruļu parks no noenkurots ūdenslīdzēju prāmi. Zilie ģeologu motor-kuteri šaudās no viena krasta uz otru, un aiz stāvās stūra klīntis, vēl neredzams, jau jūtams lielās darba vietas tuvums.

Svelmainā karstumā putekļu mākoņi celas augstu zilgmē. Visa ieleja ir kā uzarta lūdzums, pa kuru kustas dažādi, viens par otru milzīgāki mehanismi. Visi galvenie darbi pilnīgi mehanizēti, kādēļ, izņemot ģeologu grupas, kas savu teltiņu ēnā izdara urbumus, neredz cilvēkus. Kustas ekskavatori, trauc kravas automašīnas, rosās buldozeri un traktori. Un tomēr, lai arī neredzami, tos taču visus vada cilvēki — padomju cilvēki, karsti patrioti, istie šī milzu darba darītāji!

Ar uzvaru beiguši Lielā Tēvijas kara cīņu par mieru, padomju laudis droši satvēruši tanku sviru vietā traktoru stūres. Viņu vadīto mašīnu kāpurķēdes sacelj radošā, jauncelms darba, nevis kara ceļu putekļus. Tāpat arī spridzinājumu milzīgie dūmi, akmens šķembu un smilšu mākoņi rodas, nenoārdot

uzcelto, bet veidojot jaunu, radot jaunās vērtības.

Tā ir milzu cīņa, kas šeit notiek! Tā ir cīņa par dabas pārveldošanu. Tā ir cīņa par mieru, cīņa par komunisma saullēktu!

Pašizkrāvējas automašīnas nepārtraukti straumē brauc garām ekskavatoriem. Brauc garām — tā izliekas jo grants iepildīšanai vienā mašīnā vajadzīgas tikai 5 sekundes, bet soļojošais ekskavators ik 20 sekundēs izber triju automašīnu kravu. Tāpēc milzīgā būvbedre te aug ne dienām, bet stundām.

Vienīgi svētdienās tajā valda klusums. Liksmām sarunām un dziesmām atskanot, tad pa Volgu augšup un lejup peld kuģi un motorlaivas — visas izrotātas kā svētkos; celtnieki dodas atpūtas izbraukumos. Bezgala liksma kļūst sirds, raugoties viņu sejās, klausoties dziesmās un sarunās — tads možums, trauksme, spīgtums un spēks!

Arī te visas ir jaunas — pirmām kārtām apvienotā celtnieku un naftnieku pilsētiņa Zigulevska, bijušā ciema Otvažņoje vietā. Un kāda pilsētiņa — asfaltētas ielas, skaistas baltas ēkas, liepiņu un bērzu jaunstādītas alejas. Veikali, ēdnīca, slimnīca, bibliotēka, klubs un sporta stadions! Tajā notiek ne vien sporta sacīkstes un treniņi, tur rīko arī koncertus, tur notiek jaunāko pienākumu mašīnu izstādes. Koncertus un izrādes rīko arī būves laukumā, tieši pie ekskavatoriem. Tā kāda gadījuma cīrka mākslinieki savus vingrojumus izpildīja uz lidojošās trapezas, kura bija piestiprināta pie automašīnu celamā krāna.

Kad biju Stavropolē, tur koncertēja Ukrainas māksliniece Gaidaja un pianists Abramovs. Leningradiete Lehara dziedāja Komsomoļskā un Zigulevskā. Kad Zigulevskā viesojās Kuibiševas aktieru trupa un pašdarbības ansamblis, tur notika ļoti plašs cīņai par mieru veltīts koncerts. Šī sarīkojuma laikā apkārtnes pionieru delegācija pasniedza ziedus un miera baložus labākajiem ekskavatoristiem.

Lielo komunisma celtnu būvētāji īpaši spēcīgi izjūt, ka viņu darba panākumi ir varens trieciens amerikāņu un angļu imperialistiem, jauna kara kurinātājiem.

Katrs šo celtnu radīšanas līdzdalībnieks zina, ka nav tālu tā diena, kad varenie Volgas ūdeni, padomju cilvēka vadīti, dos zemei plašā apkārtnē tūkstošiem un atkal tūkstošiem jaunu spēka avotus, jaunu rosmi dzīves plauksmei.

Tās nedēļas, kuras pavadīju Kuibiševas spēkstacijas grandiozās celtniecības būvlaukumā, nekad neaizmirsīšu. Zīmējumi un skices, ko pārvedu no turienes, iedvesmos manu jaunrādī vēl ilgu laiku.

Kuibiševas, tāpat visu citu komunisma būvju celtnieki, padomju Dzimtenes patriotu varonīgais darbs ir cildens paraugs padomju māksliniekiem. Tādēļ mūsu uzdevums ir netaupīt spēkus, lai radītu mākslas darbus, kuros atspoguļojas dižā Staļina laikmets, padomju tautas cīņa par komunismu, par mieru.

Kadrs no kino filmas «Sirmā meitene»

Kiniešu kino filmu festivals

No 1. līdz 10. oktobrim mūsu socialistiskās Dzimtenes galvaspilsētā Maskavā, visu padomju republiku galvaspilsētās un daudzās citās lielākajās mūsu zemes pilsētās noritēs kiniešu kino filmu festivāls, veltīts Kinas Tautas Republikas nodibināšanās otrajai gadadiņai.

Daudzmitojonu lielā kiniešu tauta, Kinas komunistiskās partijas un tās izcilā vadona Mao Cze-duna iedvesmota, atbrīvojusies no amerikāņu un angļu kolonizatoriem, nokratijsusi reakcionārā gomināna tautai naidīgo varu un ekspluatācijas jūgu, šajā laikā sasniegusi ievērojamus panākumus savas zemes ekonomikas un kultūras celtniecībā.

Cīnās par brīvību un neatkarību rūdītās, brīvās Kinas veidošanas darba pirmajās rindās atrodas kiniešu strādnieki, skolas un darba zemniecības masas, Kinas darba inteliģence, sievietes un jaunatne, kam tautas republika nodrošinājusi pilnas tiesības un iespējas attīstīt savas spējas, apgūt zināšanas.

Kopā ar visu Kinas tautu jaunajos apstākļos pa jaunam veidojas un uzplaukst arī kiniešu literatūra un māksla. Tikal tagad, demokrātijas apstākļos, tās spēj izraisīt visus savus spēkus kalpot tautas vajadzībām, palīdzēt tai celt jauno laimīgo dzīvi.

Mūsdienu Kinas literatūra, tēlotāja un skatuves māksla, muzika visos savos veidos un žānos spēcīgi un spilgti atēlo kiniešu tautas senenās varonīgās brīvības cīņas, tās šodienas celtniecības darbu, piedalīšanos grandiozajā cīņā par mieru. Īpaši plaši un daudzkrāsaini to atspoguļo Kinas kino māksla, daudzās kiniešu mākslas un dokumentālās filmas, kuras labi pazīstamas arī pie mums.

Lielās padomju un kiniešu tautas vieno īsta, sirsnīga draudzība. Tā izpaužas visās dzīves nozarēs. Kino mākslas laukā to apliecina padomju un kiniešu kinematogrāfijas meistarur kopēji radītās izcilās filmas «Atbrīvotā Kina» un «Kiniešu tautas uzvara», kuras abas saņēmušas Staļina premijas.

Jaunās kiniešu kinematogrāfijas darbinieki mācās no padomju kino mākslas izcilajiem sasniegumiem. Kinas kinoteātros ar milzīgiem panākumiem rāda padomju filmas lielu atzinību tur leģenda arī filma «Rainis» — mūsu republikas mākslinieku sniegums. Tādās padomju filmās kā «Kareivis Aleksandrs Matrošovs», «Krievu jauniešums», «Lielais lūzums» un citas dublētas kiniešu valodā.

Ar lielu interesi kiniešu kino filmas skatās padomju laudis un šajā interesē izpaužas socialisma zemes cilvēku Kīnai un kiniešu varonīgajai tautai veltītās simpatijas, dziļā draudzība un mīlestība. Kiniešu kino filmās mūs valdzina to realistiskais un arī dramatiskais saturs, no kura dves dzīves istenības elpa, savilnc aktieru leļutīgā spēle, kurā atklājas kiniešu nacionālā rakstura spilgtākās īpašības, aizrauj šo mākslas darbu idejiskā mērķniecība.

Visas šīs īpašības redzam kiniešu mākslas filmā «Tēraudā kareivis» (scenarija autori U Čao-ti, Su Li un U Inš, režisors Cen Inš, komponists Čjan Go-čans), kurā notēloti notikumi Kīnā 1946. gadā, parādīta Tautas atbrīvošanas armijas kareivju varonība un izturība cīnās pret gomināniešiem.

Ar tādu pašu spēku skatītājus saista cita filma — «Neredzamā fronte»

(scenarija autors un režisors I Mins, komponists Sjui Sjui), kurā atspoguļota dzīve kādā lielā Kinas Tautas Republikas pilsētā, kiniešu drošības organu cīņa pret spiegiem — gomināniešiem, kuras amerikāņu imperialisti iesūta, lai tie mēģina dezorganizēt saimniecisko un politisko dzīvi.

Bez šīm filmām festivala laikā demonstrēs vēl citas jau pazīstamas kiniešu mākslas un dokumentālās filmas. Arī Rīgas kinoteātros, kas piedalīsies kiniešu kino filmu festivālā, skatītāji pirmo reizi redzēs divas jaunas kiniešu filmas — mākslas filmu «Sirmā meitene» un dokumentālo filmu «Kinas tautu lielā vienošanās» kurā parādītas Kinas Tautas Republikas proklamēšanas pirmās gadadienas svētki.

Mākslas filma «Sirmā meitene» (scenarija autori He Čzin-Čži un Čjan Sun-žu, režisori Van Bins un Sui Hua, komponisti Cui Veis, Čžans Lu un Ma Ke) izveidota pēc lugas, kuru 1943. gadā Jāņanā sarakstīja Lu Sina vārdā nosauktās mākslas akadēmijas darbinieku kolektīvs, nemot par sietu patiesu notikumu, ka Kīnā risinājās no 1935. līdz 1938. gadam.

Grūta un nepateicīga ir dzīve zemniekiem-rentniekiem Hebejas provincē. Muguru neatliecot, strādājot no augsnes līdz vēlam rietam, viņi reizēm iegūst no nelielā zemes stūrīša tik nelielu ražu, ka nepietiek nomas samaksa muižniekam Huan Si-ženam. Parādi ar katru gadu pieaug. Tādā parādā valgā iekļuvis arī zemnieks Jans Bai-lao. Uzsnājis, ka zemniekam aug skaista, 17. gadus veca meita Si Era, muižnieks ar draudiem un viltu panāk, ka rakstīt neprātējs Jans Bai-lao, ar pirkstu zīmī pieliekot, apstiprina līgumu par savas meitas pārdosanu nekrietnajam muižniekam. Dālo Si Eru no muižnieka varmācībā izglābi neizdodas, arī viņas bērniņas draugam un iemīļotajam, jaunajam zemniekam Da Čunam. Izglābies no vajātājiem, viņš atstāj rajonu un aiziet uz apvidu, kur darbojas Kinas Sarkanās Armijas daļas, iestājas viņas rindās.

Beidzot no muižnieka aizbēg arī pazemotā un apvainotā Si Era. Aprakusi kādā kalnu alā savu nedzīvī dzimušo bērnu, viņa trīs gadus slēpjas kādā aizā. No bēdām, sāpēm un ciešanām meitene Si Era nosirmo par viņu kā par «sirmo parādību» sāk klist baumas, kuras izplatās tālā apkārtnē.

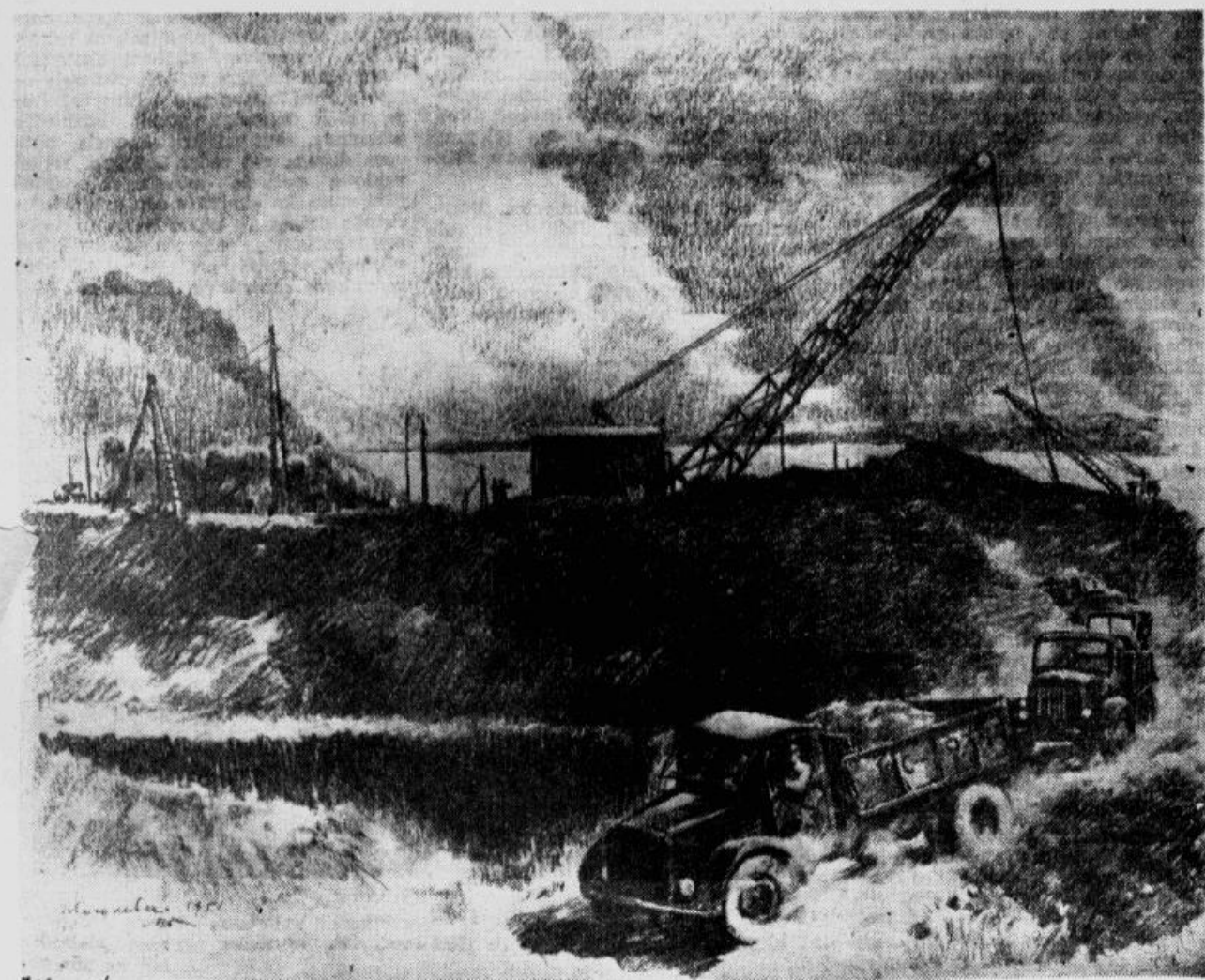
Tikal tagad, kad rajonu atbrīvo Tautas revolucionārās 8. armijas daļas, kad atgriežas Da Čuns, izbēdzas Si Eras moka, noskaidrojas visa patiesība.

Uz laukuma, kurā sapulcējušies zemnieki, lai sodītu muižnieku Huan Si-ženu, sirmā meitene Si Era teic kvēlu apvainojuma runu...

Šīs jaunās kiniešu mākslas filmas noslēgums spilgti izteic visas kiniešu tautas šodienas nostāju. Tauta, kas tik daudz cietusi, kas kļuvis brīva no saviem apspiedējiem — nekad un nevienam neatdos savus revolūcijas ieguvumus. Ciešā vienoībā ar Padomju Savienību, tautas demokrātijas zemēm, kiniešu tauta cīnās un cīnīsies pret jauna kara kurinātājiem, pret amerikāņu un angļu imperialistiem.

Tādēļ Kinas daudzmitojonu tautai pieder visu padomju cilvēku un visas pasaules progresīvo cilvēku simpatijas un mīlestība.

M. Rudzītis

Kuibiševas hidroelektrostacijas celtniecības laukumā

M. Vitoliņa zīm.

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

RĪGAS JUBILEJAI

Republikas daļamatniecības meistari rīkojuši gatavo Rīgas 750 gadu jubilejai veltītus lietišķās mākslas izstrādājumus.

Kombināta «Māksla» kognitīvu darbnīcās veido lādītes un citas dekoratīvas piemēģas lietas. Audumu apgleznotāji gatavo ar nacionāliem ornamentiem un jubilejas emblemu rotātus kabatliakatu komplektus. Aušanas un izšūšanas darbnīcās darina tautiskā stilā ieturētas sedzīgas. Tukuma keramikā atstūti dekoratīvi šķīvji ar Rīgas skatu attēliem.

IZBŪVE SKVERU

Maskavas rajonā, Dzirnau un Gogoļa ielās krustojumā, sāka jauna skvera izbūve. To paredzēts veikt līdz Rīgas 750 gadu jubilejas svinībām.

Pēc laukuma nolīdzināšanas tie iestādīs vairākus desmitus divdesmitgadīgu koku un lielu daudzumu koku krūmu. Skverā no vietas pāri par 2 metri augstu dekoratīvu vāzi. Pavasari jaunā skvera izdaiļošanu turpinās.

JAUNĀ SEZONA CIRKĀ

Pēc kapitāla remonta vakar sezonu atklāja Rīgas cirks. Pirmajā programā ietilpināti daudzi cirka mākslas žanri un to ievadīja parāde — prologs «Zem miera karoga» (L. Prozorovska teksts, V. Muradeli muzika).

Jaunajā sezonā Rīgas cirka redzēs daudzus slavenus padomju cirka mākslas meistarus, piemēram, KPFSR tautas mākslinieku Borisu Ederu, KPFSR nopelniem bagātus māksliniekus Kio, Karandašu, N. Gladiščikovu un citus. Rīgas cirka paredzēts arī ķīniešu mākslinieku viesizrādes.

KONCERTI — LEKCIJAS STRĀDNIEKIEM

Jau vairākus gadus Latvijas PSR Valsts Operas un baleta teātra mākslinieki periodiski izbrauc uz Rīgas rūpnīcām un skolām, kur sniedz strādniekiem un skolniekiem koncertus-lekcijas, iepazīstinādami viņus ar sava teātra darbu, repertoriālu esošajiem inscenējumiem. Pa-

gājušajā sezonā sarīkoti 12 šādi koncerti, kas notika «Omegā», «Metrā», «Laimā», «VEFā», kā arī II vidusskolā, Valsts universitātē un citās rūpnīcās un skolās. Šo tradīciju mākslinieki turpina arī šīn sezonā.

Sestdien uz rūpnīcu «Rīgas Manufaktūra» izbrauca teātra mazais simfoniskais orķestris un solisti A. Pile un A. Skara. Ievadvārdus teica orķestra mākslinieks V. Vanags, kurš pastāstīja rūpnīcas strādniekiem par teātra kolektīva darbu, par godu Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 34. gadadienai un Rīgas 750 gadu jubilejai, gatavojot baletu «Esmeralda» atjaunojumu, bet par godu biedra Staļina dzimšanas dienai — operas «Tarasa saime» jauninscenējumu. Solisti A. Pile un A. Skara orķestra pavādjumā, kuru diriģēja J. Sāvējs, dziedāja ārijas un duetus no operām, bet orķestris atskaņoja atbilstošus simfoniskus fragmentus.

DARBĪGA VIETĒJĀ RADIO STUDIJA CĒSIS

Jau gandrīz piecus gadus Cēsis sekmīgi darbojas vietējā radio studija, kurai pieslēgti vairāki simti abonentu pilsētā un arī lielākajos lauku centros. Pēdējā laikā šī studija regulāri sniedz radioklausītājiem ap 40 vietējās pārraides mēnesi.

Bez kārtējiem rajona un divu MTS laikrakstu jauniznākušo numuru apskatiem tā savās pārraidēs ietilpina visjaunāko informāciju par pašreizējiem aktualitājiem notikumiem rajona politiskā sabiedriskajā, saimnieciskajā un kultūras dzīvē, partijās, komjaunatnēs un padomju iestāžu darbinieku referātus, medicīnisko darbinieku un lauksaimniecības speciālistu lekcijas — padomus darba laudim, darba pirmrindnieku rakstus un runas par saviem panākumiem un pieredzi, rajona bibliotēkas jaunāko daļliteratūras grāmatu apskatu, Cēsu skolotāju institūta un I. vidusskolas radio žurnālus. Studija bieži organizē arī plašus koncertus, kuros ar saviem priekšnesumiem pie mikroфона stājas pilsētas labākie mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi.

Kritikas un paškritikas audzinošais spēks

Augusta Jakobsona luga „Trīs kapteiņi” Valsts Valmieras Dramas teātrī

Valmierā ir viena no mūsu republikas pilsētām, kas bargi cietusi fašistu mežonīgā iebrukuma laikā. Nedaudzajos pēckara gados valmierieši ieguldījuši daudz pūļu, atjaunojot savu rajona centru. Pamazām ir nozudušas krāsas, Gaujas krastos atkal paceļas staltas ēkas, ielās mazi kustus laudis, pajūgi, automašīnas. Kapu kalniņā, kur 1919. gadā latviešu buržuāziskie nacionalisti nobēdēja vienpadsmit komjauniešus, pāri zili dūmakainām mežu galotnēm paceļas pieminekļi šiem neaizmirstamajiem Padomju Latvijas cīnītājiem. Valmierā nav aizmirsusi savu vēsturi, savu sarkanās Valmieras slavu, un šodien pilsēta atkal dzīvo raitu, pilnvērtīgu dzīvi.

Ir pirmā rudens svētdiena. Vēsās nakts iekrāsojušās bērziem pa dzeltenai lapai. Kolchoznieki nokopuši savas ražas druvās un kuplā skaitā pulcējušies rajona centrā. Dienā Valmierā tos saistīja lopkopības izstāde, zirgu skriešanās sacīkstes, sporta spēles. Vakarā viņus, rajona centra darba laudis un skolu jaunatni, pulcēja teātris, ar mākslas tēliem iedvesmojot turpmākajam darbam.

Valmierā ir savs profesionāls teātris, kas plaši pazīstams ne vien pašu rajonā, bet arī daudzos citos rajonos un republikas galvaspilsētā Rīgā. Savā pastāvēšanas laikā Valsts Valmieras Dramas teātris uzstājis 46 republikas rajonos ar tuvu pie pusotra tūkstoša izrādēm. Tas ir ievērojams kultūras darbs, ko veicis teātra kolektīvs gan kolchoznieku, gan pilsētu darba lauzi vidū.

— Mēs nejutāmies vairs provincijā! — apliecināja Valmieras teātra darbinieki. — Mums ir cieši sakari ar visiem republikas labākajiem teātriem, ar republikas galvaspilsētu Rīgu, kas mums vienmēr palīdzējusi un atbalstījusi. Atbalstu un palīdzību esam saņēmuši arī no citām republikām, un pat Maskava to mums nekad nav liegusi. Tas stiprina mūsu pašapziņu, dod mums spēku censties strādāt arvien labāk, arvien pilnīgāk.

Valmieras Dramas teātris sezonu atklāja ar īgaunu padomju rakstnieka, divkārtēja Staļina premijas laureata Augusta Jakobsona lugu „Trīs kapteiņi” (plašāk tā pazīstama ar nosaukumu «Celtņieki»). Tā ir luga par jaunām attieksmēm starp «priekšnieku» un «padotajiem», par jaunām attieksmēm pret darbu, par padomju cilvēku entuziasmu, par savstarpējām draudzības un mīlestības jūtām, — ar citiem vārdiem — par cilvēku augšanu un pāraugšanu mūsu dzīves istenībā.

Lugas „Trīs kapteiņi” galvenā sižeta līnija samērā vienkārša. — Trīs veci draugi, kādreizējie tālbraucēju kapteiņi, pēc Tēvijas kara cīņās par fašistu izpostītajām ostas atjaunošanu savā dzimtajā pilsētā. Visi trīs ir komunisti, tāpēc noteikti padomju patrioti. Katram no viņiem ir sava pagātnē, savs raksturs, sava pīģeja darbam un cilvēkiem. Bijušais tālbraucēju kapteinis Džons Māls pēc fašistu padziņšanas iecelts par ostas priekšnieku. Viņš ir sava darba lietpratējs, bet valdonīgs, neiecietīgs vīrs, kas komandē un rīko laudis, nerēķinādamies ar viņu radošo iniciatīvu, kas padomju iekārtā atraišusi darba laudim visplašākās atbilstības iespējas. Kapteinis Māls cenšas nomākt kat savā oāla komjaunieša Reina — remonta darbnīcu virpotāja, — un sava znota, Staļera Mikēla Kūska darba rosmi. Māla vietnieks, bijušais tālbraucēju kapteinis Jakobs Livaks sava mīrmīlīgā rakstura pēc, aiz vecas draudzības un pateicības jūtām par dzīvības glābšanu, nespēj cīnīties pret priekšnieka kļūdām nedz kā draugs nedz arī kā komunisti. Tad ostā ierodas Centrālkomitejas pārstāvis, bijušais tālbraucēju kapteinis Tomass Kotkass. Viņš izgājis Tēvijas kara gaitas, cīņās asinājis savu komunistu skatu, kļuvis bolševistiski principiāls. Viņš redz ostas priekšnieka nepareizo darba stilu, pats biedriski kritizē Mālu, ievada un atbalsta citu komunistu cīņu pret viņa nepareizajām darba metodēm. Māls no sākuma neizprot kritikas un paškritikas veselīgo, augšupvirzošo jēgu, viņš to uztver kā intrigu, kas vērsta pret viņu, un tāpēc padzen no mājām savu meitas vīru Kūsu un savu dēlu Reinu. Atbrīvots no ostas priekšnieka pienākumiem, tikai pēc lieliem dvēseles pārdzīvojumiem Māls pamazām atkal iekļaujas darbā — iestājas par stūrmani uz viņa «ienaidnieka» Kotkasa vadītā ekspedīcijas kuģa.

Asā, dramatiskā raksturu cīņā atklājas pozitīvās vai negatīvās cilvēku iezīmes, kas cel vai bremzē socialisma celtniecību. Šai galvenajai līnijai vijas apmārt dažādi blakus motīvi kā lugas loti spraigā dramatisma līdzsvarotāji un papildinātāji. Komjaunieši

Reins gudro, kā uzlabot virpu, lai varētu sasniegt lielākus darba rezultātus. Viņš iemīlējis kapteinu Livaku jaunāko meitu Helli-Malli. Arī Kotkasam veidojas mīlestības attiecības ar Livaka vecāko meitu Maiju. Jautrais biroja darbinieks Vachtrijs pret savu vecāku gribu tīko kļūt par virpotāju. Tiesa, šis savstarpējās draugu, radu un ražošanas attiecības vienas darba vietas ietvaros nav raksturīgas padomju dzīves istenībai, bet autors acīm redzot tādā kārtā domājis pastiprināt lugas dramatismu. Nopietnāks lugas trūkums — ka tajā galvenām kārtām darbības inteliģence, kura gandrīz vai nošķiras no strādniekiem, vienkārša darba darītāju masas. Bijušā tālbraucēju kapteinu dēlu nevar uzskatīt kā tipisku virpotāju, arī kapteinu znots Kūsks — iekraušana darbu vadītājs — nav īsts strādnieku pārstāvis lugā. Divi ostas strādnieki — komunisti Jansons un Kurgs neizrāda nekādu iniciatīvu ostas priekšnieka Māla kritizēšanā, viņi izsaka savas domas par ostas atjaunošanas darbiem tikai tad, kad tiem tieši jautā. Arī pārējiem ostas strādniekiem un celtniekiem, kas epizodiski darbojas lugā, nav nekādas aktīvas lomas Māla darba stila kritizēšanā, atskaitot dažas naidīgas replikas sapulces ainā, kad ostas priekšnieks vispīgtāk parāda savu brutālo komandētāja dabu. Autors nav nēmis vērā masu pašerosmes lomu padomju dzīves apstākļos, nav izvirzījis lugas galvenajā personāžā nevienu īstu strādnieku pārstāvi, un šis trūkums mazina lugas nozīmi, kas citādi pareizi un atzīstami risina šīdiena svarīgās temas.

Lugas inscenētāja — režisore Anna Lācis izrādē pareizi akcentējusi raksturus un to tiem izrietošos konfliktus. Jau pirmajās ainās iezīmētie raksturi labi pārdomāti un ievirzīti darbībā saskaņā ar doto tekstu un ar tā saucamo zemtekstu. Aktieri ar lielu rūpību un darba mīlestību atveidojuši zīmīgus skatuves tēlus, kas paliek atmiņā.

Viens no spilgtākajiem skatuves tēliem izrādē ir aktiera Pētera Muraškas tēlotāis Džons Māls. Skatītājs dzīvi redz savā acu priekšā veco tālbraucēju kapteinu, kas apceļojis pasaules jūras un pēc kādreizējo savu saimnieku parauga paradīs komandēt, prasīt no padotajiem aktu paklausību. Kaut arī Māls reizēm paradīs dungot divainu jūrmieku dziesmu par silki un bureņiem, savā būtībā viņš tomēr ir drūms, sevi noslēgts «vecās jūras vilks». Kapitalistiskā pasaule atstājusi Māla apziņā dziļas pēdas, no kurām atbrīvoties nav tik viegli. Pagātnes sāpūs Māls pats nav spējīgs sevi sakārtīt, asi un nesaudzīgi tie viņam jāuzrāda, jāuzskērš viņa noslēgtā apziņa, lai tas beidzot saprastu, ka padomju dzīve nav tikai vienkārša varas maiņa, bet visu dzīves pamatu un režīmu cilvēku apziņas radikāla pārveidošana.

Mālam pretēju tēlu sniedz Vilis Rubenis ostas priekšnieka palīga Jakoba Livaka lomā. Rubenis to tēlo kā kļu, labsirdīgu, mazliet romantiski noskanotu jūsmotāju. Otram cilvēkam viņš nevar pateikt neviena skarbāka vārda. Livaks redz, ka viņa draugs, ostas priekšnieks, rīkojas nepareizi, taču vairās tam pateikt patiesību acis. Livakam tomēr ir drosme laikā saskatīt savu kļūdu un laikā to izlabot, kāpēc brīžam liekas, ka Rubena tēlojuma par daudz uzsvērti šo raksturu mīkstinājošie toni.

Grūtāks uzdevums aktierim Bernchardam Frieditim. Aktieris Centrālkomitejas pārstāvi Kotkasu, viņam jāietver sevi reizē vecā tālbraucēju kapteinā, reizē atvaļinātā padomju pulkveža un stingra bolševika iezīmes, jā-

parāda viņa iemīlēšanos Livaka vecākajā meitā Maijā. Galveno lomas daļu Frieditīš veik atzīstami pārliecinoši. Kā Centrālkomitejas pārstāvis viņš ir visu redzīgs, atsaucīgs, noteikts un darbīgs. Divspēle ar Maiju (tēlo Ruta Birgere) varētu vēlēties vairāk vienkāršības. Tiesa, autora dotais teksts šajā vietā ir sasaldināts, tāpēc jo sevišķi lomas tēlotāja atturība var nākt tikai par labu grūtās divspēles atrisinājumam.

Nav viezla arī Rutai Birgeres loma. Autors nez kāpēc vēlēties, lai skolotāja Maija, kurai vīrs kritis Tēvijas karā, būtu romantiski noskaņota un atcerētos meitenes gadus, kad kādreiz abi ar Kotkasu devušies motorlaivā «pāri zilgajiem ūdeņiem meklēt pasaku zemes zilganos krastos». Šos autora dotos sentimentālos pieslēpienus aktrise vēl vairāk padziļinājusi, padarot Maiju it kā par kādu astrālu būtni. Autora remarkā gan teikts, ka Maija «izraudzusi visas asaras», taču tas nenozīmē, ka viņai jābūt tik rezignēti skumjai kā to uztvērusi Birgere, jo īpaši tādēļ, ka Maija ir padomju skolotāja.

Malma znotu Mikēlu Kūsku tēlo Anstols Martinsons. Viņam jāizteic dedzīgs jauns komunisti, kas gan redz sava sievas tēva un priekšnieka kļūdas, bet dažādu iemeslu dēļ (ģimenes apstākļi, atkarības sajūta, mazdūšība) no sākuma neuzdrošinās atklāti uzstāties pret Mālu. Kūsks mocās, pretrunās, brīžam sasienas protestībai, brīžam grib visam atstāt ar roku, un tikai tad, kad saūt Livaku un Centrālkomitejas pārstāvja atbalstu, drosmīgi saasienas pret Mālu. Līdz ar to Kūskam nokrīt it kā smagums no pleciem, viņš kļūst mierīgs, pašpziņīgs, drošs par savu taisnību. Pamatots aktieris Kūsks lomu atveidojis pareizi un pārliecinoši, varētu vienīgi vēlēties, lai viņa tēls padziļinātos vairāk uz iekšējā pārdzīvojuma rēķina, iespējami ierobežojot nervozās, satrauktās kustības.

Ipašs prieks atzīmēt komjauniešu lomu tēlotājus Kārlī Lorencu (Reins), Mariju Adamovu (Helle-Malle) un Rolandu Valdmani (biroja darbinieks Vachtrijs). Visas trīs nelielās lomas uztvertas svaigi, dabiski, pārliecinoši. Sevišķas sekmes skatītājos guva Vachtrika lomas tēlotājs Valdmanis.

Mazākās lomās atzīmēti darbojās Oļija Kaija (Malma sieva Kai), Zigrīda Henšele (Malma meita Lea), Kārlis Stulpīns un Kārlis Igaunis (ostas strādnieku lomās), G. Eglīte un Elfrīda Brice (mūrnīki), Pēteris Vidriks, Roberts Ezers un Zigmonds Mišins (galdienieki), Teodors Mažans un V. Dišlers (jūmiki).

Skatuves ietērpā ar vienkāršiem līdzekļiem, bet gaumīgi darinājis dekorators Andrejs Punks. Ipaši atzīmējams ostas priekšnieka kabineta iekārtojums. Aiz lielajiem logiem skatuves dibenplānā attēlotā ainava dod pārliecinošu priekšstatu tīklab par lugas sākumā saposīto, kā arī par atjaunoto ostu lugas noslēgumā.

Valsts Valmieras Dramas teātra kolektīvs, iestudējot A. Jakobsona lugu „Trīs kapteiņi”, veicis ievērojamu darbu. Nerādoties uz pieminētiem trūkumiem, uzvedums aktivizē skatītājus domāt par kritikas un paškritikas svarīgo nozīmi komunisma celtniecībā. Luga māca drosmīgi atklāt līdzbiedru trūkumus, kaut arī kritizējamais būtu vecs draugs vai rads. Spēcīgie, reljefi veidotie patiesie mākslas tēli izrādē pārliecina, ka skatītāju acu priekšā norisinās detaļa no mūsu lielās, skaistās, daudzkrāsainās padomju dzīves, kas visur rit vienādi spraigi, vai tas būtu republikas centrā, vai tālā rajonā.

A. Talcis

VOKALĀS MĀKSLAS MEISTARES KONCERTI

Nav padomju zemē cilvēka, kuru nebūtu sajūsminājis radio pārraidēs tik bieži dzirdētā itāliešu jaunatnes miera himna «Miera balodis». Bet ne tikai šī spēcīgā, plaši plūstošā dziesma sajūsmina klausītāju. Vēl ilgi pēc itāliešu jaunatnes miera himnas atskaņojuma klausītājs nevar atbrīvoties no iespaidiem, ko viņa apziņā atstājusi dziesmas izpildītājas dziedātājas skaistā bals. Ikviens, kas dzird šo samtaino, kuplo balsi, iemēcās to atšķirt starp simtiem citu dziedonu balsīm, ik viens jau pēc pirmās dzirdēšanas iegaumē daļskanīgās balsi īpašnieces vārdu un ar prieku seko līdzi visiem viņas radio koncertiem. Šī tautas masās plašo popularitāti izpelnījusies māksliniece ir jaunā dziedone Staļina premijas laureate, Budapeštas starptautiskā jaunatnes festivāla laureate, Vissavienības Radiokomitejas soliste Zāra Doluchanova.

Arī rīdziniekiem nav svešs Zāras Doluchanovas vārds, taču līdz šim vēl nebija izdevies redzēt un klausīties māksliniecei kādā no mūsu galvaspilsētas koncertzālēm. Tāpēc arī saprata milzīgā Rīgas darba lauzu interese par 22. un 23. septembrī notikušajiem koncertiem, kuros pirmo reizi varējām tieši sastapties ar Zāru Doluchanovu.

Šī sastapšanās bija neaizmirstama, jo reti kad viena māksliniece persona apvienojas tik daudz labu īpašību. Zārai Doluchanovai ir apbrīnojami tikams bals tembrs, kas apvienojas ar tikpat apbrīnojamu balsi diapazonu (divarpus oktāvas!). Viņai ir apskauzama vokālā skola, kurai pievienojas nevainojama gaume, un viņai ir dziļi pārdziļinots, vienreizējs muzikālais priekšnesums, ko papildina pašas dziedones patēlciģā āriene — viņas sugestīvošā sejas izteiksme un kustības, kas līdzīgi spozulim atblāzmo visu atskanotā kompozīciju saturu. Tādēļ grūti runāt par katru koncertos dzirdēto skandarbū atsevišķi, jo tiklab Mocarta rotāligums (Kerubino ārija no operas «Figaro kāzas»), Bacha nopietnība (Bachs — Guno «Ave Marija»), Rosini draiskums (Rozinas ārija no operas «Sevilas bārdzinis»), Rachmanīnova lirisms («Ceļinājs»), Kosenko kvēle («Kādēļ»), Glīnka temperaments («Es šeit, Inezīļa») un vēl daudz un dažādas jūtu gammas guva ievērojamās mākslinieces personā neaizmirstamu interpretāciju.

Klausoties Zāras Doluchanovas priekšnesumus, ikvienā klausītājā no jauna pamodās prieka un lepnuma jūtas par padomju mākslu. Kādas varēnas iespējas tā pāvērusi talantīgajai jaunatnei! Lūk, nedaudz vairāk kā

pirmais desmit gadiem Doluchanova pabeidza Gnesinu vārdā nosauktās Maskavas muzikas skolas V. Beļajeva-Tarasevičas klasi un no šī laika uzsāka patstāvīgās darba gaitas gan Erevanas operateātrī, gan vēlāk Radiokomitejā. Nemitīgi turpinot savu māksliniecisko attīstību, dziedone izveidojusi mūsdienā atskanotāju mākslas pasaulē tik reti sastopamo koloraturmecosoprānu, ar kuru viņa guvusi panākumus ne tikai mūsu zemē, bet arī ārzemēs — Budapeštā, Leipcigā, Florencē, tādējādi godam reprezentējot padomju mākslu. Liekas, ka Z. Doluchanova sasniegusi atskanotājas mākslinieces pilnību, un tomēr zinām — viņa nemitīgi turpina paplašināt savu mākslinieciskās personības redzesloku, tehnisko un māksliniecisko briedumu.

Ar ievērojamo viesību 22. septembra simfoniskajā koncertā sadarbojās LPSR Radiokomitejas simfoniskais orķestris (Mocarta «Motete» trīs daļās), kas savus uzdevumus diriģenta LPSR nopelniem bagātā mākslas darbinieka L. Vignera vadībā veica priekšzīmīgi. Kopējās sadarbības rezultātā izveidoto priekšnesuma augsto māksliniecisko līmeni mūsu orķestra muzikā un diriģents spēja paturēt arī dienvidniecisko ainu pilnā Rimska-Korsakova simfoniskajā darbā «Spanu kapričo». Balā izdevās Mocarta sol minora simfonija. Gan atzinību pelna orķestra mākslinieku spēle, jo sevišķi pirmo vijolu tehniskā atralsitība un viengabalainība grūtās partijas atskaņojumā, taču diriģents savu muziku spējis līdz pilnībā nebiju izsmēlīs. Bija nepieciešama lielāka tempu lokanība un vēl pārdomātāks dinamiskais izkārtojums, jo sevišķi pirmajās divās simfonijas daļās.

Staļina premijas laureate Zāra Doluchanova koncertā 23. septembrī piedalījās pianists Aleksandrs Jerohins. Nevisai izdevies bija māksliniece solo priekšnesums (Rachmanīnova sol minora prelīde), toties pavadījumos A. Jerohins deva smalkjūtīga ansambļa paraugus.

Jāatzīmē, ka 24. septembrī Staļina premijas laureate Zāra Doluchanova mācību pārtraukumā viesojās Latvijas PSR Valsts konservatorijā, kur, Konservatorijas pedagoga un studentu, kā arī Emila Dārziņa un Jāzepa Medīna vārdā nosaukto muzikas skolu audzēkņu saimes apsveikt, ar parasto meistariību atskaņoja dažas Čaikovska, Rachmanīnova un Grīga romances, dodot daudz vērtīgas ierosmes topošajiem muzikas darbiniekiem.

O. Grāvitis

A. Jakobsona lugas „Trīs kapteiņi” inscenējums Valmieras teātrī. Attēla: V. Rubenis (Livaks), B. Frieditis (Kotkass), P. Muraška (Džons Māls) J. Lērcha uzņ.

LIELAIS REALISTS

Sakarā ar 60 gadiem kopš I. A. Gončarova nāves

V. ŽDANOVŠ

Ivana Aleksandroviča Gončarova daiļrade ir krievu literatūras lepmums un rota. Viena romāni «Parasts gadījums», «Oblomovs» un «Krauja», slavenais tēlojums par ceļojumu apkārt zemeslodei «Fregate Pallada» pieder pie krievu daiļprozas izcilām sacerējumiem.

Lielajam kritiķim Beļinskim bija lemts stāvēt pie Gončarova literārās darbības šūpula. Iedvesma, pilnīgs kritika revolucionāra raksti spēcīgi ietekmēja rakstnieka jaunradē. Pirmās lielās Gončarova darbs — «Parasts gadījums» (1847.) — radies to prasību ietekmē, kuras literatūrai uzstādīja Beļinskis.

Savā apskatā «Krievu literatūra 1845. gadā» kritiķis nosodīja «romantisku diktienu un mūžīgi bezdarbīgu vai arī mūļķīgi darbīgu sapņotāju tipu», kas «pastaigājis pa dzīves ceļiem». Gončarova romāns bija it kā atbilde šiem vārdiem. Tādu «romantisku diktienu» rakstnieks attēlojis Aleksandra Adujeva personā. Gončarovs atmaskoja viņa aplamo romantismu, parādīja, cik nepamatoti ir kungu vidē izaugušā jauneklā dzīves uzskati. Sabrukā Aleksandra Adujeva cerības «taisni» karjeru dienestā vai kļūt par rakstnieku; izrādās, ka viņš arī nespēj patiesi mīlēt. Galu galā, atmetis romantiskās ilūzijas, Adujevs piemērojas ierēdņu un tirgonu videi.

Gončarovs dziļi psiholoģiski analizē savā varoņa pārdzīvojumus. Ar spožu humoru viņš apraksta Aleksandra Adujeva neveiksmes un skumji attēlo viņa pārvēršanos. Bet tieši tas nepatika Beļinskim, kurš visumā augsti novērtēja pirmo lielāko Gončarova darbu: «Autoram būtu vairāk tiesību likt savam sādās mežonībā iestīgušajam varonim aplūst apatīti un slinkumā, nekā likt viņam izdevīgi kalpot Pēterburgā un apprecēt lielu pūru». Tā bija teikta rakstā «Atskats uz krievu literatūru 1847. gadā» un pēc divpadsmit gadiem Gončarovs publicēja jaunu lielu romānu, kura varonis tieši bija «apatīti un slinkumā» atklis cilvēks: tas bija slavenais «Oblomovs».

Romāns «Oblomovs» pieskaitāms pie krievu realisma lielākajiem sasniegumiem. Gončarovs šeit atveidojis plašu gleznu par muižnieku šķiras dzīvi pagājušā gadsimta 50-tajos gados. Mākslinieciskā uzmanības centrā — slinka, apatiska, bezdarbīga kunga Ilja Obloмова tēls. Izaudzināts patriarhālās muižas apstākļos, šis cilvēks, izrādās, nav piemērots derīgam darbam. Vidē, kas izaudzinājusi viņu, darbs, kā saka rakstnieks, uzskatīts vienīgi par sodu. Naidis pret izglītību, parazitisms, romantiska labeirdība — lūks, īpašības, ko Obloмова iepotēja savam audzēkņim. Šiem «dzīves principiem» Oblo-movs palika uzticīgs visu mūžu.

Tikai darba zemniecības verdzināšanas apstākļos varēja pastāvēt Oblo-movs un oblomovieši, kurus ar izcili pamatīgu psiholoģisku iedziļināšanos aprakstījis Gončarovs. Romāna idejisko saturu un sabiedrisko nozīmi spoži atklājis Dobroļubovs. Viņš saskatīja, ka «oblomovisms» izpaužas tikumu verdzībā, postošā nevēlēšanās strādāt vispārības labā. Kritiķim revolucionāram Gončarovam romāns sniedza materiālu, lai ar naidu nosodītu dzimniecību un liberalismu, visu tā laika sabiedriskās iekārtas kropļumu.

Gončarova patiesīgo realistisko romānu ļoti cienīja V. I. Lenins. Daudzos rakstos un runās viņš plaši izmantoja Oblo-mova tēlu, lai apzīmētu proletariāta un darba zemniecības ienaidniekus, nosodītu kaitīgas, atmirušas dzīves parādības.

Trešais lielākais Gončarova romāns bija 1869. gadā publicētais «Krauja». Realista māksla nepameta rakstnieku arī šai darbā, kaut arī tam nebija tādas sabiedriskas nozīmes kā «Oblomovam».

Plašām lasītāju masām mazāk pazīstams dienas grāmats par ceļojumu ap zemeslodi, ko 1852.—1855. gadā Gončarovs veica ar krievu karakuģi «Fregatē» «Pallada». Ar šo pašu nosau-

kumu rakstnieks 1858. gadā laida klajā aprakstu un ceļojumu piezīmju krājumu, kuru tāpat kā visu viņa daiļradi caurstrāvo dzīla mīlestība uz Dzimteni.

Apmeklēdams daudzās Eiropas un Austrumāzijas zemes, rakstnieks guva iespēju izpētīt buržuāziskās sabiedrības likumus un dzīves kārtību. Nospiedošu iespaidu uz rakstnieku atstājis Anglijas galvaspilsēta. Londonas veikalnieka diena noris ārpus citiņām interesēm. Biržā viņš pārdod kokvilnas segu partiju, norāda Gončarovs, bet «parlamentā — savu balsi», — tāda ir angļu «demokratijas» patiesā seja.

Sarkastiski Gončarovs vērtē amerikāņu iebrucēju laupītāro politiku. Rakstnieks stāsta, ka «Savienoto Valstu laudis» cenšas iegūt savu aizbildniecībā kīniešu zemes. «Kas par varenu auglību! — rakstnieks ironiski iesaucas. — Kāda augšnes daudzveidība... un šis svētīgās salas atrodas tikai uz 26. plātuma grāda. Kā gan lai tās neņemtu aizbildniecībā?».

Amerikāņu iebrucējus atmaskojošā krievu rakstnieka dusmu pilnā balss šodien skan sevišķi izteiksmīgi.

Rakstnieks, nomira 1891. gada 27. septembrī, nerealizējies daudzus savus radošos nodomus.

Būdamis uzticīgs Puškina, Gogola un citu krievu literatūras gigantu tradīcijām, Gončarovs var būt par piemēru nopietnai, uz augstām prasībām dibinātai rakstnieka attieksmei pret savu darbu. Gončarova tēlu patiesīgums un plastiskums liecināja, ka rakstnieks prot lieliski tēlot. Viņa valodā dzidruma un precizitāte izsauca sajūsmas pilnūs Beļinska un Dobroļubova novērtējumus. Izmantodams visas krievu tautas dzīvajā valodā ietvertās bagātības, rūpīgi un ar iedziļināšanos izturēdamies pret vārdu, Gončarovs papildināja tēvzemes literatūru ar pilnvērtīgiem vārda mākslas paraugiem.

Rakstnieka radītie spilgtie tēli, viņa daiļrades progresīvās idejas vienmēr valdīnās padomju cilvēkus, jaunas sabiedrības celtņiekus.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā

RS valdes paplašinātā sēdē, kurā piedalījās arī Maskavas rakstnieku un izdevniecību pārstāvji B. Braņņina, E. Nikitiņs un V. Hofensēfers, iztirzāja jautājumus par Latvijas rakstnieku darbu tulkojumiem krievu valodā. Sniedzot pārskatu par stāvokli šajā literatūras novadā, krievu tulkotāju sekcijas vadītāja L. Paže uzsvēra, ka tulkojumu krievu valodā latviešu rakstnieku izcilās grāmatas kļūst pazīstamas visām padomju tautām. Latviešu literatūras klasiķu J. Raiņa, brāļu Kaudziņu, R. Blaumaņa un A. Pumpura, tāpat padomju rakstnieku A. Upīša, V. Lāča, A. Sakses, A. Grigula, J. Vanaga, V. Bērce, J. Granta, A. Brodeles, J. Sudrabkalna, V. Luksa u. c. darbu tulkotāji krievu valodā daudz strādājuši. Var minēt arī atsevišķus panākumus, tomēr viņu darbībā vēl virkne nopietnu trūkumu. Tulkojumu caurmēra līmenis ir zems, valodas un stila zinā neizteiksmīgs. Tulkotāji savā darbā pieļauj kļūdas un nepareizības, jo bieži vien vēl nepārvalda latviešu valodu. Dzejas galvenokārt tulko pēc parādējiem, tulko burtiski. RS vadība un izdevniecības maz rūpējas par tulkotāju kadru izaudzināšanu, viņu teoretisku un praktisku sagatavošanu atbildīgajam darbam. Tādēļ arī atsevišķi tulkotāji nekritiski vērtē savas spējas un uzņemams tulkot visu, ko vien viņiem piedāvā, ignorējot krievu tulkotāju sekcijas nodarības.

V. Bērce, tuvāk analizējot A. Upīša romāna «Zaļā zeme» tulkojumu krievu valodā, minēja virkni nepareizību, kuras lievēsais tiklā tulkotāju, kā redaktoru pārvēršas dēļ. Redakcijas, saņemot nepilnvērtīgus tulkojumus, neturpina vis darbu ar tulkotāju, bet piesaista vienu vai otru krievu rakstnieku, kuram uzdod tulkojumu «nogludināt», «atredīgēt». Tulkojums no tā parasti neiegūst, pat vēl vairāk attālinās no oriģināla, bet tulkotāji, pajaukoties uz to, ka viņu darbu redaktori «uzlabos», sāk strādāt pavisā.

J. Abizovs vērtēja V. Lāča romāna «Vētra» tulkojumu krievu valodā un sīkāk iztirzāja Leningradā un Rīgā krievu valodā izdotos dzejoļu krājumus «Padomju Latvijas dzejnieki», konstatējot arī šajos tulkojumos daudz kļūdu un trūkumu.

Runājot par A. Sakses romāna «Pret kalnu» tulkojumu krievu valodā, J. Vanags izvirzīja prasību, ka tulkotājam ne vien jāpārvalda valoda, no kuras tulko, tāpat valoda, kura tulko, bet ka viņam vajadzīgs arī zināms literārs talants, zināmas jaunradītāja spējas.

Par krievu rakstnieku un tulkotāju bagāto pieredzi brālīgo padomju tautu rakstnieku un dzejnieku darbu tulkošanā krievu valodā, par svarīgākajām tulkošanas mākslas problēmām, tulkotāju audzināšanu, tulkotāju un redakciju konkrētu sadarbības runāja bb. Nikitiņs un Hofensēfers. Padomju

apstākļos tulkošanas darbam ir ārkārtīgi svarīga politiska un kulturala nozīme. Par labiem tulkojumiem jācinās kolektīvi gan oriģināla autoram, gan tulkotājiem, gan redaktoriem un izdevniecībām. Tulkotāju darbs visādā jāatbalsta, jāpalīdz viņiem augt un izkopt savas spējas, tajā pašā laikā nesaudzīgi atklājot arī viņu darbu trūkumus un pārvēršības.

Debatēs vēl runāja V. Nevskis, D. Glezers un J. Šūmanis.

Kritikas komisijas, Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūta un Latvijas Valsts universitātes filoloģijas fakultātes Latviešu literatūras un folkloras katedras kopīgajā sēdē nolasītais Zinātņu akadēmijas īstenā locekļa K. Strazdiņa raksts «Latviešu literatūras vēstures jautājumi» izraisīja ļoti dzīvas debātes.

A. Grigulis atzina, ka rakstā skartās daudzās svarīgas temas, kuras līdz šim bija nepietiekami iztirzātas. Tagad sperts vēl viens solis uz priekšu to tālāk pētīšanā un atrisināšanā. Īpaši tas sakāms par periodizācijas un zemniecības jautājumiem, kurus referents apskata kā galvenos. Referenta nopelni šajā virzienā būtu vēl lielāki, ja viņš izvēlētos tematu būtu izvērtis plašāk un dziļāk, devis tām bagātāku motivāciju. Arī vairāku literatūras periodu formu, ielūmes terminoloģiju nāksies sīkāk precizēt. Referents pareizi un plaši argumentējis domu par zemniecību kā šķiru, kura buržuāziskā demokrātiskās revolūcijas periodā ir proletariāta rezerve un sabiedrotāis, tomēr, literatūras vēstures materiālu vērtējot, īpaši jāņem vērā ar zemniecības diferencēšanu.

A. Vilsons secināja, ka referāta tezes vēl nepietiekami argumentētas ar konkrētiem literatūras faktiem, rakstnieku grupēšanā svarīgs kritērijs ir arī viņu daiļrades metode, virziens.

K. Kundziņš aizrādīja, ka literatūras vēstures periodizācija sava vieta ierādama arī folklorā.

K. Kauliņš sīkāk pakāvējās pie jautājuma par zemniecību un pie atsevišķām kapitalisma attīstības īpatnībām Latvijas pilsētās un laukos, uz kurām daudzkārt norādījis V. I. Lenins. Šie vēstures fakti jo spilgti atspoguļojas arī literatūrā, atsevišķos rakstnieku darbos, sabiedriskās domas strāvījumos.

Par šiem pašiem jautājumiem, apgaismojot tos ar konkrētiem literatūras materiāliem, runāja arī J. Niedre un E. Sokols.

Diskusija par K. Strazdiņa rakstu «Latviešu literatūras vēstures jautājumi» liecināja, ka raksta autors iekustinājis pašas akutākās literatūras vēstures pētniecības problēmas, ka šo problēmu risināšanā vēl pastāv domstarpības un ka virknei jautājumu vēl nākas noskaidrot. Tas jādara arī turpmāk, ejot pa savstarpējas kritikas un paškritikas ceļu, domu apmaiņā vēl vairāk iesaijot literatūras pētniecības, vēsturnieku un rakstniekus.

SVĒTKU PLAKATI

Izdevniecība «Iskustvo» līdz Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 34. gadadienai laidis klajā vienpadsmit svētku plakatus, katru vairāk nekā vienu miljonu eksemplāru lielā metienā.

Izdod padomju mākslinieku plakatus: B. Berezovska «Pētijiet Lenina-Stalina partijas dižo ceļu», B. Belo-

polska «Slava Stalīnam, komunisma lielajam architektam», V. Viktorova «Lai dzīvo mūsu lielā padomju Dzimtene!», K. Ivanova un M. Elenfena «Lai dzīvo Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 34. gadadienā!», A. Kosova «Vienmēr un visur esiet ļēnīes!», D. Pjatkina «Tēvija brīvā, tevī mēs slavinām, tautām tu draudzības drošā-

kais baiste!», V. Ivanova «Pēc gades plāns izpildīts ar uzviļu» un citus.

Pusmiljonu lielos metienos iznāk divas atklātnes — V. Viktorova un N. Smolaka «Lai dzīvo Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 34. gadadienā!» un skrejlapa «Padomju Savienības himna».

PAR SKATUVES MĀKSLAS TALĀKU PACĒLUMU

Sakarā ar K. S. Stāņislavskā jaunrades mantojumam veltītās diskusijas rezultātiem

Turpinājums

«Šī sistēma ir nevis estētisks trakts, bet teātra mākslas tehnika», — rakstīja Stāņislavskis, uzsverot savas mācības praktisko raksturu (K. S. Stāņislavskis. No nepublicētās vēstules Maskavas Akadēmiskā Dailē teātra muzejā arhīvā). Tomēr no tā neizriet, ka aiz «sistēmas» kā «teātra mākslas tehnikas» konkrētības mēs nevaram saskatīt un mums nav jāskatā Stāņislavskā izvērtā estētiskā programma.

Prasot no aktiera lielu iedziļināšanos, pārveidošanos tēlā, prasot patiesu pārdzīvojumu pretīvarā ārējam notēlojumam, Stāņislavskis līdz ar to nostiprināja uz skatuves reālo dzīvi visā tās izpaušmā daudzveidībā, ar visām tai piemītošajām pretinām un pievēršamajām — bagātīgajai, sarežģītajai, nemīgtā attīstībai esošajai dzīvei — visu aktiera-mākslinieka uzmanību, visus spēkus, visu jaunradi.

Tācu reālās dzīves reproducēšana uz skatuves nav «sistēmas» gala mērķis. «Kāpēc vajag lai teātri būtu dzīvs cilvēks?... — jautāja Stāņislavskā līdzestnieks mākslā V. I. Nemirovičs-Dančenko. — Uz šo jautājumu ir ļoti nopietna un ļoti svarīga atbilde. Tas nenieciešams tāpēc, lai skatītājs vai lasītājs visā pilnībā varētu izprast skatāmajos vai lasāmajos darbos kā ideālo, gūtu, tā psiholoģiju» (No V. I. Nemirovičs-Dančenko arhīva, Maskavas Akadēmiskā Dailē teātra gadagrāmata, 1945. g. 1. sē.).

Dzīla jēga ietverta Stāņislavskā lietotajā terminā «virsuzdevums». Dodot šādu nosaukumu skatuves darba idejai, Stāņislavskis līdz ar to nosaka tās nozīmi un vietu režisoram un aktierim risināmo uzdevumu kopīgajā kompleksā. Teze par «virsuzdevumu» apstiprina idejiskā pirmsākuma vadošo lomu mākslinieka jaunradē, mākslas idejiskumu.

Vajag tikai izskatīt kuru katru «sistēmas» elementu un neizbēgami izrādīsies, ka ikviens no tiem ir līdzeklis, kas aktieri ar dramaturga darba stārnīcību noved pašā īstenībā. Par

jaunrades procesa nepieciešamu priekšnoteikumu Stāņislavskis uzskatā īstenības izziņāšanu, kas pastāvīgi padara bagātāku mākslinieka «emocionālo atmiņu». Saskaņā ar Stāņislavskā uzskatiem, jaunrades procesa noteicošais moments ir lūgas un lomas «dotie apstākļi», t. i. citiem vārdiem sakot, — dramaturģijas darba saturs, kas izprasts no dzīves viedokļa. Jaunrades procesa virzienu diktē lūgas un lomas «caurvīru darbības», to ideja («virsuzdevums»). «No virsuzdevuma dzimst rakstnieka darbs, arī aktiera jaunradē jābūt pievērstai tam», — norādīja Stāņislavskis (K. S. Stāņislavskis «Aktiera darbs pašam ar sevi», I daļa). Bet aktieris nav dramaturga idejas pasīvs pautājs: idejai katrā ziņā jāatrod «atbals» pašā radītāja aktiera cilvēka dvēselē. Ar dramaturga idejas stārnīcību aktieris atklāj savu personīgo mākslinieka pasaules uzskatu, realizē savu pārvirsuzdevumu — savu patriotisko misiju — «padarīt cildenākus un iepriecināt cilvēkus ar savu augsto maksu... veltīt savu mūžu laikabiedru izglītošanas augstajai un kulturalajai misijai» (K. S. Stāņislavskis, «Aktiera darbs pašam ar sevi», I daļa).

So Stāņislavskā izteikto domu gaismā vislielākās bažas modina atsevišķu teātra meistarū šīs «sistēmas» vienkāršotā interpretējums. Radušās briesmas, ka, deklarāti atzīstot Stāņislavskā sistēmu, īstenībā to padarīs par tehnoloģisku paņēmieni sumu, par aktiera meistarības elementāru «ābeci», kas domāta vienīgi režisora pedagogiskajam darbam ar aktieriem. Par to, ka šādas briesmas pastāv, starp citu, pierādina pagājušā gada klajā laistais krājums «Režisora darbs ar padomju lūgu». Nevar samierināties ar to, ka šā krājuma rakstu lielumā lielās daļas autori — režisori J. Zavadskis, B. Zachasova, A. Lobanovs, N. Petrovs — atrod par iespējamu aplūkot sabiedriskās estētiskās problēmas, mūsdienu režijas

pamatjautājumus un, visbeidzot, pašā savu režisora pieredzi ārpus Stāņislavskā mācības ietvariem. It kā šī mācība vienmēr valrā nespētu neko dot un varētu vienīgi noderēt par avotu citātiem, kas apstiprina autoru pašu domas.

Mūsu režisoriem ir ko mācīties no Stāņislavskā. Pilnīgu skatuves darbu radīšana, pilnvērtīgas režisora un aktiera mainas audzināšana, meistarības tālāka celšana padomju teātri daudzējādā ziņā atkarīga no tā, cik sēkmīgi pētiem un apgūsi Stāņislavskā režisora ārkārtīgi bagātīgo pieredzi. Galu galā, ir laiks pienācīgi novērtēt šo Stāņislavskā mantojuma ļoti svarīgo daļu, kas, diemžēl, pagaidām vēl vismazāk angaismota un ko vismazāk studē.

K. S. Stāņislavskā un V. I. Nemirovičs-Dančenko mantojumā padomju režisors atrod skaidrus norādījumus un piemērus, kā visraženāk realizējas praksē režisora — lūgas interpretētāja, izrādes organizētāja, aktieru kolektīva vadītāja un audzinātāja loma.

Šie neredzes apgūšana jo vairāk nepieciešama tāpēc, ka praksē daudzi mūsu režisori līdz šim laikam nav sasnieguši to prasību līmeni, kādā, viņiem uzstāda padomju skatītājs. Mūsu teātru izrādēs vēl bieži izpaužas režisora vadošās, virzošās rokas trūkums, nav skaidras režisora ieceres, kas apvienotu tēlotāju nolūkus ar dramaturga ideju; režisora darbiem trūkst precīzas, skaidras kompozīcijas, skatītājam rodas iespaids, ka tie nav izveidoti līdz galam, nav pabeigti; dažos no tiem atklājas inscenētāja nemācēšana dzili izprast dramaturga darba žanru, pareizi izjust lūgas stila un mākslinieciskās īpatnības.

Vienā otrā vietā valda aprobežota izpratne par pašam režisora funkcijām: iemēģinies režisora darba sadalījums tīri pedagogiskajā un tā saucamajā inscenēšanas darbā. Ir gadījumi, kad daži režisori pārāk zemu novērtē darbu ar aktieriem lomas veidošanā, kas no-

ved pie izrāžu mākslinieciskā līmeņa pazemināšanās.

Vairākos teātros, tajā skaitā arī lielajos, kur ir pirmklasīgie aktieri, pienācīgi necinās par tēlojuma augstu kultūru, par aktieru stabili ansambli. Tas apstākļi, ka trūkst īsta ansambļa, ka aktieru tēlojums nav līdzvērtīgs, ka epizodiskās lomas tēlo pavisā, ietekmē, piemēram, tāda kolektīva, kā Puškina vārdā nosauktā Leningradas Akadēmiskā Dramas teātra izrāžu līmeni.

Pamācoši ir trūkumi režijas laukā Jermolovas vārdā nosauktajā Maskavas teātri. Pārmērīga aizraušāns ar «detāļu» kā tādu, stipri tieksme empiriski reproducēt «dzīves gabalus» bieži vien novirza režiju šajā teātri no mākslinieciskā vispārinājuma, no dzīves īstas patiesības. Savs rakstā, kas lievētos krājumā «Režisora darbs ar padomju lūgu», teātra galvenais režisors A. Lobanovs nāk klajā ar uzskatu, ka Stāņislavskā sistēma esot īpaša veida «ābece», kas nepieciešama vienīgi aktierim un arī tad tikai iesācējam. Jermolovas vārdā nosauktajā teātri sastopamie trūkumi režijas laukā tieši ar to tad arī izskaidrojami, ka tur aizmirsti Stāņislavskā mācības pamatprincipi, ka tur neprot visus izrādes komponentus pakļaut «virsuzdevumam».

Visnoteiktāko kritiku pelnījusi prakse, kas izveidojusies kā teātros, tā arī kinematogrāfijā, kad režisori neveic radošu darbu ar katru aktieri un izmanto aktieri vienīgi kā zināma «tipa» pārstāvi, balstoties tikai uz tām viņa jaunrades individualitātes īpašībām, kas vispilnīgāk noskaidrotas, atklātas ārēji. Parasti tam pamatā ir režisora nemācēšana, bet dažkārt arī nevēlēšanās ielūgti, rūpīgi strādāt ar kolektīvu. Tamlīdzīga prakse ļoti nopietni kaitē aktierim, nenodrošina viņam iespējas izaugsmē jaunradē, noved pie tā, ka teātri to vai citu lomu tēlošanā izveidoja štampi, kas padara par grūtu lietu attēlot uz skatuves jauno dzīvi.

Ne visi režisori pareizi izprot savus uzdevumus: daudzos gadījumos režisors par katru cenu cenšas parādīt izrādē tās vai citas savas atīautības pazīmes, neatkarīgi no lūgas idejiskā satura un mākslinieciskā stila, režīmē

pat pretēji tiem. Inscenējuma efektiem daudzās izrādēs ierādīta pārlieku liela vieta. No šā viedokļa nopietnus pārmetumus pelnījusi atsevišķi Maskavas Padomes vārdā nosauktā teātra režijas darbi, tajā skaitā arī tāda ievērojama izrāde kā «Ausma pār Maskavu». Te režija noteikti atļāvusies pārmērības, pielietojot tādas paņēmienus kā kinematografa iekļaušanu izrādē, muzikas un dejas priekšnesumu izmantošanu, kuriem visai atbilst sakars ar darba saturu. Kur noved tamlīdzīga veida pārmērības inscenējums, rāda cita Maskavas teātra paraugs — izrāde «Ābeles zars» Maskavas Dramas teātri. Te ārējie efekti aizklā saturu: tādi paņēmieni kā slēpšana, gaismas un skaņu efektu pārpilnība traucē aktieru parādīt skatītājam tēlu attīstību, darba dramatisko konfliktu. Šāda veida izskaistāšana, aizraušāns ar izrādes ārējo pusi atklāj, ka režisoram trūkst nobriedušas radošās domas.

Ar nozīmi jāatzīst, ka arī mūsu vadošajā teātri — Maskavas Akadēmiskajā Dailē teātri — pēdējā laikā režisora darbs līmenis slīdējis uz leju. Teātris inscenējis pavisā, Maskavas Akadēmiskā Dailē teātra skatuves necienīgu lugu «Zaudētā māja». Šī izrāde, kurai trūka skaidra, noteikta režijas nodoma, būdama vienaldzīga, aktieru snieguma ziņā viduvēja, neilgi noturējās reperituarā. Zemākā līmenī par teātra iesvējām bija režija tādās izrādēs, kā «Mūsu diemīšā malce», «Iļja Golovins». Izrādē «Otrā mīlestība» sastopama parādība, kas nav raksturīga Maskavas Akadēmiskā Dailē teātra jaunrades metodei — aizraušāns ar uzveduma ārējo, skatuvisko pusi, ko pāveda nepietiekami dzīla cilvēku raksturu atklāsmē. Tas apstākļi, ka režijas līmenis kļuvis zemāks tieši izrādēs par mūsdienu tematiku, nevar nemodināt īpašu nemiēru, un tam jāpamudina teātra kolektīvu, lai tas nopietni un paškritiski tiek skaidrībā par savu darbu.

Vienīgi dzili atklājot daiļdarba temu, parādot tās idejisko iēru dzīvos, īstenības patiesības piesātinātos tēlos teātri esniedz galveno savā mākslā — aktīvu audzināšanu iedarbību uz skatītāju.

Nobeigums nākamajā numurā

Muzikalās komedijas teatra celtniecībā

Par autora, tehnisko un sabiedrisko uzraudzību

Celtniecībā sagatavots nodošanai un faktiski jau sācis darboties pirmais objekts — katlu telpa. Pēdējās nedēļas laikā vairākas reizes iekurināts viens no četriem uzstādītajiem katliem (arī pārējie ir lietošanas gatavībā) un pārbaudīta teatra apkures sistēma. Sākot ar nākamā nedēļu, apkures sistēmai jābūt darboties visā pilnībā, ieskaitot arī to daļu, kas atrodas aizkulisu telpās un pagaidām vēl nav pārbaudīta.

Pašlaik beidz parketa klāšanu abās augšējās tuajē telpās. Pabeigta apmetšana un skulpturālā izrotāšana garderobēs, beidz pēdējos darbus vestibulā un fasades ārējo apdarei. Apmetēji stāvējuši pie sava pēdējā objekta; sagatavo skatītāju zāles sienas specialajam akustiskajam apmetumam.

Alzvaditajā nedēļā atrisināts arī jautājums par mēbeļu pasūtīšanu. Izvēloties pasūtījumus vairākos artojos, izdevies panākt, ka mēbeles varēs saņemt nepieciešamajos termiņos.

Lai stingri tiktu ievēroti apstiprinātie projekti, kā arī lai kontrolētu celtniecības darbu kvalitāti, paredzētas vairākas speciālas instances: autora (arhitektu — projekta autoru) uzraudzība un tehniskā (pasūtītāja) uzraudzība.

Formālā Muzikalās komedijas teatra celtniecībā šie kontroles veidi darbojas. Projektēšanas institūts arhitekta b. Bogačenkova personā realizē autora uzraudzību. Tehniskā uzraudzība uzticēta īpaši norīkotam inženierim — b. Lvovai. Celtniecībā ierodas arī Arhitektūras un celtniecības kontroles galvenās inspekcijas pārstāvji. Kā izpaužas šī uzraudzība?

Sāksim ar tehnisko uzraudzību, kas jārealizē diendienā un nepārtraukti. Tehniskā uzraudzība ir pasūtītāja modrā, vērigā acs, kas raugās, lai darbu veicēji apzinīgi izpildītu savas saistības, būvētu labi, skaisti un lēti.

Tehniskajai uzraudzībai ir pietiekami daudz darba, it īpaši tagad, kad būvdarbi tuvojas nobeigumam. Būvējam inženierim — b. Lvovai tagad vajadzētu visu laiku atrošties būves vietā. Taču Mākslas lietu pārvaldes priekšnieka vietnieks b. Baložs, grib padarīt inženieri-kontrolieri (par apgādes agentu, dažnēdādu pasūtījumu kārtojā. Nupat tikai b. Lvova pārbauda no Daugavpils, kur izvietota pasūtījumu mēbeļu izgatavošanai, augstā tajā pašā sakarībā viņai nācās būt Saldū. Vīna ir tā, kas gādā motorus un nodod pasūtījumus, lai izgatavotu metāļlūmus, kas nepieciešami skatuves iekārtai, rūpējas par spoguļiem tuajē telpām un par mēbeļu drānu... Kāds tam visam sakars ar tehniskās uzraudzības funkcijām? Iln nekāda! Bet b. Lvova, būvējot, vien nodarbojas.

Varbūt, viņa to dara, nekaitējot saviem pamatpamācībām? Diemžēl tas tā nav! Pārīš piemēru: pilsētas arhitekta līdz šim vēl nav apstiprinājis projektu, kaut gan būvdarbi tuvojas nobeigumam. Projektu apstiprināšana un saskaņošana ir tehniskās uzraudzības tiešais pienākums. Bet, lūk, šo tiešo pienākumu pildīšanai neatliek laika. Otrs piemērs: tehniskās uzraudzības pienākums reģistrēt un ņemt vērā visus pārlabojumus, kas izriet no projektētāju kļūdām un trūkumiem. Un kaut gan tādu ir ne mazums, b. Lvovai nav laika sastādīt to sarakstu un apmeklēt, cik tie izmaksājuši...

Te nu mēs pienākam tieši klāt otram uzraudzības veidam — autora uzraudzībai. Tas arī ir ļoti svarīgs kontroles veids. Domāts tas tā, ka autors vērigi raugās, kā realizē viņa projektu un uz vietas izlemj visus strīdīgos jautājumus. Taču šajā konkrētajā gadījumā autora uzraudzībai paredzētā laika ievērojama, ja ne lielākā daļa izmantota, lai izlabotu projekta kļūdas, novērstu dažādas tajā iezagušās aplamības. Tas lielāko tiesu notiek, autoram ierodoties celtniecībā, tā sakot, lai realizētu autora uzraudzību. Bet, sakarā ar to, ka par šo uzraudzību autors saņem īpašu atlīdzību, iznāk, ka viņam tiek maksāts par viņa darbā konstatēto kļūdu novēršanu un brāķa izskaušanu!

Staro citu, jārūnā arī par pašu apmaksas sistēmu. Pastāv zināmi noteikumi autora uzraudzības atlīdzināšanai: pēc stundu likmes darbiniekam, kas šo uzraudzību realizē. Bet Projektēšanas institūts šie noteikumi neapmierina. Un, lūk, tur sastāda savu «kalkulāciju». Saskaņā ar to par autora uzraudzību jāizmaksā 20 rubļu stundā.

Interesanta ir vēl viena detaļa. Tajā pašā kalkulācijā, kas iesniegta darbu uzņēmējam šā gada 29. martā, ir runa par autora uzraudzības apmaksu, rēķinot 50 stundas mēnesī — citiem vārdiem sakot, paredzēts, ka arhitektam katru dienu celtniecībā jāpavada divas stundas. Bet arhitekts tik bieži būves vietā nav ieradies un neierodas, un tas nebūt nav vajadzīgs.

Tomēr arī tas Projektēšanas institūtam šķita vēl par maz, un 7. jūlijā tika iesniegta jauna «kalkulācija», kurā izteikta prasība atlīdzināt par autora uzraudzību, rēķinot 72 stundas mēnesī, pie tam no gada sākuma.

Kā redzam, uzraudzība šajā celtniecībā ir pilnīgi neapmierinošs stāvoklis. Tagad, kad būvdarbos sācies visatbildīgākais, nobeiguma posms, tas nepavisam nav ciešams. Īpaši jāatzīmē, ka celtniecībā trūkst ārkārtīgi svarīgās uzraudzības veida — sabiedriskās kontroles. Neraugoties uz lielo nozīmi, kāda ir šai celtnē, arhitektu un teatra darbinieku plašā saime ne reizes nav apspriedusi tās projektus.

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

DAILITERATURA

O. Havkins. **Vienmēr kopā**. Stāsts. Tulkojis N. Buse. Ilustrējis A. Dimiņš. 232 lpp. Maksā 8 rubļus 85 kap.

M. Slonimskis. **Inženieri**. Romāns. Tulkojis Fr. Rūmnies. Ilustrators A. Strauss. 264 lpp. Maksā 8 rubļus 70 kap.

Elina Zālīte. **Pēterītis miera sardzē**. Ilustrējis A. Muceniks. 32 lpp. Maksā 2 rubļus 90 kap.

Stepans Tudors. **Cientēva Solikas diena**. Romāns. No krievu valodas tulkojis E. Grinberga. Vaku zīmējis J. Rantiņš. 308 lpp. Maksā 9 rubļus 60 kap.

A. Tvardovskis. **Vasilis Tjorkins**. Grāmata par karavīru. Atdzejojusi V. Lukss, P. Sils un J. Plaudis. Ilustrators V. Kovalovs. 212 lpp. Maksā 11 rubļu 45 kap.

NOTIS

M. Goldins. **Kas vēlas mieru**. Solo balsij un jauktam korim klavieru pavadijuma. 4 lpp. Maksā 1 rubli.

Nākamajā nedēļā

Sodien Alūksnē Valsts kora vīru ansambļa koncerts. Koncerta atkārtojums 2. oktobrī — Kemeru kūrzālē, 3. oktobrī — Cēsvalnē, 4. oktobrī — Lubānā, 5. oktobrī — Balvos, 6. oktobrī — Lejasciemā.

1. oktobrī ar jaunās kiniešu mākslas filmas «Sirmā meitene» izrādēm Rīgas kinoteātros «Aina» un «Film Palace» sākas kiniešu kino filmu festivāls, veltīts Ķīnas Tautas Republikas nodibināšanas 2. gadadienai.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā dramaturģijas sekcijas sanāksme. Nolasīs un iztirzās Fr. Kestera lugu «Ārsti Pakalns». Referenti A. Brodele un Akademiķa Dramas teatra pārstāvis. Sākums plkst. 17.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā atklāj M. Vitolina atskaites izstādi par Kuibševas HES celtniecībā pavadīto radošo komandējumu. Sākums plkst. 17.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Gleznotāji b. b. Kuzmenko, Kirilova un Skrides radošā darba atskaite. Sākums plkst. 18.

3. oktobrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 16.

5. oktobrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas sanāksme. M. Vitolina atskaites izstādes iztirzāšana. Sākums plkst. 17.

5., 6. un 7. oktobrī AVN zālē Leningradas valsts estrādes brigades izrādē «Iši un skaidri» ar H. Orlova un M. Kurdina piedalīšanos. Sākums plkst. 21.

Sakarā ar britu suverenitātes jautājumu

Vācijas un Japānas remilitarizācijas jautājumos Eilija valdība, nododama savas valsts intereses, iet amerikāņu imperialistu pavadā (No avīzēm)

(Reproducēts no laikraksta «Per stingru mieru, par tautu demokrātiju»)

J. Navaka zīm.

„Holivudas ražojumi“
pašu amerikāņu vērtējumā

Katru ceturtdien amerikāņu reliģisko organizāciju avīze ievieto «pašlaik demonstrējamo filmu sarakstu». Nosauco kino filmas, kuras var noskatīties uz Amerikas Savienoto Valstu ekrāniem, avīze turpat īsi, ar vienu teikumu, raksturo tās.

Sniedzam divos avīzes numuros ievietotos filmu nosaukumus, kā arī raksturojumus — tie dod ļoti skaidru priekšstatu par «grāvājiem», ko laiž pasaulē Holivudas kino konveijers: «Randiņš ar briesmām» — parasta melodrama ar varmācību un slepkavību.

«Otra sieviete» — psiholoģiska melodrama ar neticamu izskaidrojumu par noslēpumainiem un nelaimīgiem notikumiem.

«Revolvera stobrs priekšā» — melodrama par sarežģītu gangsteru nodomu izbēgt no cietuma.

«Kriminalnoziedznieku pasaulē» — neticama melodrama par negodīgu reportieri un jaunavu, kas maldīgi apvainota slepkavības izdarīšanā.

«Doktora Gebelsa neprātīgās milas dēkas» — stāsts par to, kā nāca pie varas nacisti un viņu

propagandas ministrs, pamīšus ar nelaimīgas mīlestības stāstu. «Cetrpadsmit stundu» — psiholoģiska drama, kas norisinās ap jaunu cilvēku, kurš draud nolēkt no piecpadsmitā stāva.

«Būtnē no citas pasaules» — baismīgi triki, kas stāsta par briesmīgu ciemiņu no Marša. «Marodieris» — netīra lieta ar pavešanu un slepkavību.

«M» — slimīgi drūma psiholoģiska melodrama par āprātīgu slepkavu. «Cilvēks no X planētas» — pseidozinātniska nepretencioza melodrama par ienaidnieku iebūruma mēģinājumu no starpplanētu telpas.

«Mežonu bungas» — jauns amerikāņizējis karalis kādā no Klusā okeāna salām likvidē sarkano sarvestību un pārliecina tautu pieņemt Savienoto Valstu aizbildnību.

«Slepkava, kas piezadzies Nujorkai» — masu epidēmijas draudu melodramatiska interpretācija.

Visdažādākie noziegumi, slepkavības, varmācības, ap kurām tiksmīnās, kuras iztēlo visos sīkumos, ar teicamu lietas pazišanu — tāda ir inde porcija, ko amerikāņu kinoteātri diendienā izsniedz ASV iedzīvotājiem.

Kāpēc Vine nedejo?

LUDMILA KAIRANSKA

— Atnāciet šurp sešos vakarā, — mums saka vinieši, — un jūs ieraudzīsiet veco Vinu. Pareizāk sakot — dzirdēsiet. Šai stundā tie sapulcējās labākie Vīnes muzikāli tieši uz ietves, zem kļavas debess, spēlē Šubertu, Mocartu, Brāmsu, Čaikovski... Diemžēl nekur citur viņi vairs neatrod klausītāju...

Tieši sešos vakarā es atgriezos šai simboliskajā vietā. Patiesām, te jau bija salasijies vesels orķestris. Dirģents pamāja ar zīdī. Sapulcējās pūlis.

Tas klausījās muzikā uzmanīgi, bet ne ļautri. Laudis stāvēja saģuši. Muzikāli nospēlēja Straussa vālsu, kaut kādu Mocarta darbu. Tad Čaikovska. Beidzot aplūksa. Trīs jaunas sievietes ar platmalēm rokās sāka apstaigāt pūli, vāca naudu. Tādu skatu es redzēju pirmoreiz mūžā. Blakus man šo skumjo ainu vēroja kāds pavēcs vinietis. Es apjautājos:

— Sakiet, vai šādi koncerti notiek bieži?

— Jā, kundze. Staro citu, ne jau muzika tagad Vinei prātā...

Es pienācu pie Brāmsa pieminekļa. Lielais komponists sēdēja akmens atzveltnes krēslā un raudzījās, kā Vīnes muzikāli lūdz dāvanas.

Laudis gribēja kārtīgi pašā un tikai tad domāt par muziku. Bet dzīve Vinē grūta. Tieši mūsu uzturēšanās laikā pilsētas iedzīvotājus bija satraukusi «galas problēma». Dažu dienu laikā tirgus bija strauji cēlušās galas cenas. Un jau līdz tam parastā viniešu galas porcija nebija no lielajām.

Sakarā ar «galas problēmu» kāda vecāka viniete mums stāstīja:

— Kādreiz Austrijā galas bija pa pilnam, to pat eksportēja uz ārzemēm. Bet tagad galas nav. Un bez galas, protams, grūti. Bet ne vieglāk iztikēt bez zekēm bez apēdība, bez ogļēm...

— Vai tad arī šo preču nav? — es jautāju.

— Diemžēl nav, kundze. Tagad Vinē cenas ļoti ātri aizstādzas priekšā izpelnei. Bet izpelnei krit un krit. Staro citu, jūs to, laikam, jau esat dzirdējuši.

Nē, es nezināju, ka cenas atkal celās. Kādreiz biju lasījis avīzē, ka pagājušā gada oktobrī Austrijā ceturto reizi pēc kara realizēta vispārēja cenu paaugstināšana un ticis paziņots, ka «tas ir iedzīvotāju pēdējais un pēdējais».

Acīm redzot upuris tomēr nav bijis pēdējais. Šā gada sākumā preču, īpaši apģērhu, apavu, manufaktūras, cenas atkal cēlušās. Tās ir divreiz trīsreiz augstākas nekā 1948. gadā. 16. jūlijā notika jau ceturto reizi paaugstināšana. Protams, turīgus cilvēkus tas sevišķi neuztrauc. Bet strādnieka, ierēdņa, parastā inteligenta dzīve kļuvusi daudz grūtāka.

Bet vispirmā kārtā — un tas ir pats svarīgākais — Austrijā grūti paturēt noteiktā izpelni un pārliecību par rītdienu. Valstī daudz bezdarbnieku. Viņš to vien dzird, ka darbu atrast varot tikai kara nometnē, aerodromu, ieroču pazemes noliktavu, artilērijas palīgonu celtniecībā. To runā visi, to raksta avīzēs.

Kāds Vīnes mākslinieks mēs pastāstīja, ka esot priekšlikums ieviest Austrijā divas «gavēna» dienas nedēļā.

— Un jūs vēl brīnāties, ka Vinē pašlaik maz interesējas par muziku, — teica šis mākslinieks.

Vīne, kas vēl samērā nesen bija viena no kūsājošiem Eiropas mākslas centriem, tagad kļuvusi par tālu un kļuvis tās nomali. Tiesa, kad mēs sniedzām koncertu, kinoteātra «Scala» zālē bija pārpildīta līdz beidzamajai iespējai. Bet visi runāja, ka tas esot izņēmums...

Mūsu jaunās, nesen konservatoriju beigušās dziedones, tagadējās Lielā

teatra solistes, 27-gadīgās Marijas Zvezdinas izpildītajām dziesmām bija lieli panākumi. Viņas uzstāšanās laikā es ievēroju aiz kulisēm sīku, vāju sievieti; viņa klausījās dziesmā domīgi un skumji.

— Tā ir ļoti laba dziedātāja, — man pačukstēja kāds no austriešiem. — Viņai ir patīkams koloratūrsoprāns. Bet, diemžēl, darbu atrast ir grūti un, lai nebadotos, viņa sākusi strādāt par apkopēju.

Satraukta es gaidīju savu uzstāšanos. Biju aicināta uz Vīni, lai iepazīstinātu austriešus ar Vladimiru Maiaikovsku dzeju. Divdesmit gadus no padomju teatru skatuveim un koncertestrādēm es lasu krievu klasiku vārsmas, Maiaikovska vārsmas un citus laikmetīgās padomju literatūras darbus. Dailrunas žanrs, kas ne tik sen kopš radies Padomju Savienībā un iekarojis pie mums tādu popularitāti, Eiropas valstīs vēl attīstās. Jo vairāk saprotams savilnojums, ko izjūt aktrise, kura apņēmusies lasīt dzejoļu krievu valodu nesaprotošai auditorijai. Publikas dzīvā reakcija man bija patīkams pārsteigums. Pēc koncerta kāds jauns austriešis pateica, ka Maiaikovski Austrijā pazīst Huperta un Bechera atdzejojumus.

Pēc koncertiem mēs devāmies nelielā celojumā pa Austriju. Anskatījām Vīnes apkārtni. Tā ir ļoti skaista. Brīnīgāki parki, dzidras upes, mājīgi nami pie tēlcamiem ceļiem, skaisti lauki. Tur novāca ražu. Mēs nevarējām neievērot, ka te, Eirons centrā, tādā industriālā zemē kā Austrija, zemnieki plauši labi, ar sīrpiem un pārvadā kūlus ričās...

Staro citu, mums, padomju laudim, rietumu valstīs nākas brīnīties par daudz ko, kas šo zemju iedzīvotājiem šķiet gluži parasts. Piemēram, Vīnes

priekšpilsētā, nogriezušies no ceļa, ieraudzījām ezeru. Bija ļoti karsts, Vīlnāja ezera veldze. Taču izrādījās, ka bēdēties šeit nedrīkst, jo ezers ir privatīpašums. Tas sadalīts sīkos gabaliņos. Katrs gabaliņš pieder kaut kādai villai. Villās īpašnieki peldas, zvejo, vizinās laivās. Pārējiem ezers ir nepieejams.

Vīnes nomalē mēs redzējām vecu pili — lielisku feodālās arhitektūras pieminekli. Mēs iegājām pili pār teiksmainu paceļamo tiltiņu. Cienjams gids atvēra masīvas durvis. Pie plašo zāļu sienām karājās genatnīgi portreti, gaitenos — dārgi gobeleni, bibliotēkā bija daudz vērtīgu grāmatu. Bet portreti nosūbēja un nopūtēja, grāmatas metājās nekārtībā, gobeleni bojājās. Pils bagātības acīm redzami bija atstātas bez uzraudzības. Izrādījās, ka ziemeļtelpas nekurina — ogles dārgas... Mūs navadīdams gids gurdēni noplātēja rokās un teica:

— Ko lai darām, grūti laiki...

Pirms aizbraukšanas no Vīnes es pēdējoreiz pastaigājos pa pilsētu. Bija vakars. Atklātajās kafējnicās aiz galda, noliekusies pār tasi šķidras kafijas, sēdēja sagumzītās drānās tērti laudis. Pa Ringu nāca sievietes, kuru elegantās tualetes atklāja izdomas, bērnumus, bet nespēja noslēpt nabadzību.

Pār Vīnes ielām lēni nolaidās vakars. Jau nuskreslā «a» pienācu pie senā rātnama, ko arhitekts Smidts uzcēlis XVII gadsimta Nīderlandes rātsnamu stilā. Kādreiz te bija vislielākais un dzīvīgākais Vīnes stūrītis. Rātsnama deju zālē varēja ietilpt pusotra tūkstoša cilvēku. Uz ts spoguļgludā parketa dejoja Johana Straussa valsus. Šo valsu muzika skanēja Ringā, Praterī, Girtelā, Senbrunnā.

Bet tagad Vīnē klusums. Es raugos rātsnama logos — tumšs. Muzika nav dzirdama. Muzikā nav redzami, Vīne nedzied, nedejo.

(No žurnāla «News»)